Kulturně společenský časopis
2017 • 1
na internetu

DOBRÁ ADRESA

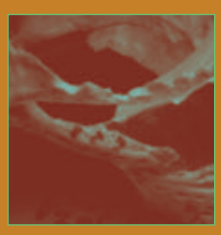
Z obsahu

Císařovský

Lombroso

Spence

Stehlíková

Szöcs

Obsah:

Setrvačnost

Z antikvariátních banánovek – Český svět (4)
Pohrobení Fišerova knihkupectví (10)
Nakladatelství Academia doporučuje –
Cesare Lombroso: **Nejnovější objevy a aplikace psychiatrie a kriminální antropologie** (12)
dybbuk vydává – Oliver Sacks: **Život na cestě** (14)
Josef Myslimír Ludvík: **Jaká to luznota!** (16)
Michal Šanda: **Masná Kuchařka mistra řezníka z Nelahozevsi Antonína Dvořáka** (25)

Síla

Vladimír Novotný: **Všechny děje se stávají ve městě B. (Dora Kaprálová: Berlínský zápisník)** (28)
Ivo Harák: **Opomenutá novela s neopominutelnými vysvětlivkami (Josef Škvorecký: Obyčejné životy)** (30)
Ivo Harák: **Rozprava o zemi, pouti a poezii (Igor Fic: Vypalování stařiny)** (32)
Michal Šanda: **Světlo vráně (Milan Ohnisko: Světlo v ráně)** (34)
Pedro Rodriguez: **Ať si každej vydává co chce...** (35)
Liszt a Wagner v Piešťanech (36)

Akce

Vojtěch Šarše: **Poslední kousek** (37)
Alan Spence: **Básně pro Prahu** (40)
Kriszta Szöcs: **Nemluv se mnou** (44)
Martin Chudík: **Začátek je starým koncem** (48)

Reakce

Olga Stehlíková: **Izrael** (52)
Tomáš Císařovský **v DOXU** (56)
Fotografie Jiřího Stacha (64)

SYSTÉM NAVIGACE: KLEPNĚTE!

První stránka (titulní):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na „Z obsahu:“ se dostanete na str. 2 (obsah). Klepnutí na malé obrázky a jednotlivé body „Z obsahu:“ Vás přenese přímo na příslušné stránky. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ se otevřou naše internetové stránky www.dobraadresa.cz v aktuálním prohlížeči. Klepnutím na střed obrázku se dostanete na popisek a tiráž na str. 2.

Druhá stránka (obsah):

BYLO od č. 1/00: Klepnutí na jednotlivé body obsahu Vás přenese přímo na příslušné stránky. Klepnutím na naši e-mailovou adresu se Vám otevře nám adresovaný dopis v aktuálním e-mailovém programu. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ a na popisek k obrázku na první straně se dostanete na první (titulní) stránku. Klepnutím na slovo „Obsah:“ se Vám zvětší obsah přes celou šířku okna.

Další strany stránky (včetně druhé s úvodníkem):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na jednotlivé internetové resp. e-mailové adresy se Vám otevře příslušná stránka resp. se Vám nadepíše příslušný dopis v aktuálním programu. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ v levém nebo pravém horním rohu stránky se přesunete na str. 2 (obsah).

KLEPNĚTE SEM!

DOBRÁ ADRESA

Na titulní stránce: fotografie Jiřího Stacha (k článku na str. 64)

Dobrá adresa, kulturně-společenský časopis na internetu, číslo 1, rok 2017, ročník 18. E-mail: dobraadresa@dobraadresa.cz. Vydávají Přátelé Dobré adresy. Šéfredaktor: Michal Šanda. Redakce: Václav Dvořák, Štefan Švec, Jakub Tayari, Martin Vokurka. Grafická úprava a výtvarná redakce: Jakub Tayari. Výstavba internetových stránek: Libor Koudela. Neoznačené fotografie archiv redakce, kresby Corel Corporation. Časopis vycházel s laskavou podporou Ministerstva kultury České republiky. Redakcí nevyžádané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Technická podpora studio Grafin a FirstNet, a. s. Časopis je excerpován Ústavem pro Českou literaturu AV ČR.
ISSN 1804-963X

Foto-aktu-alita

Rok se s rokem sešel, kdo loni neumřel, o rok sešel, kdo by se z toho ale věšel?

Veselé stárnutí v roce 2017 vám přeje Dobrá adresa!

Michal Šanda

Foto Michal Šanda

Z antikvariátních banánovek

Setrvačnost

Revue Český svět vycházela v letech 1904–1929. První číslo bylo vydáno 5. října 1904. Původně šlo o čtrnáctideník, od roku 1909 byla periodicita změněna na týdeník. Obsahoval články zabývající se především oblastí umění, kultury a společenského života. Hlavní osobností spojenou s vydáváním časopisu byl Karel Hipman, jenž byl zakladatelem, redaktorem a vydavatelem do roku 1913, kdy se musel vzdát vydávání pro duševní přepracovanost. Český svět vydávalo Město Královské Vinohrady, od roku 1919 se vydavatelem stalo Nakladatelství Emil Šolc, společnost s r. o. v Karlíně.

Český svět

Po návratu domů.

VÝROBA DŘEVÁKŮ V ŠUMAVĚ

Fot. R. Bruner-Dvořák

DOPRAVA PRVNÍHO A NEJVĚTŠÍHO STROJE, WOLFOVY LOKOMOBILY NA PÁRU PŘEHŘÁTOU, NA VÝSTAVIŠTĚ V KRÁL. OBOŘE. VYSTAVUJE INŽENÝR ŠTĚPÁN JÍLEK, REPRESENTANT STROJÍREN R. WOLF, MAGDEBURG-BUCKAU.

PLOT SMRTI. Známý krasojezdec Wolf překvapí v krátké době sportumilovné Pražany novou varietní atrakcí. Klec, kterou zde zříme, jest 4½ *m* vysoká, 3½ *m* široká — dole pouze 2 *m* v průměru. Ku zdokonalení svého čísla spojil se p. W. se závodníkem Švancarem a používá 2 motocykle a 2 kola současně. Kéž se podaří panu Wolfovi jeho vyjednávání se zdejším Variété

DOBRÁ ADRESA

VÝCVIK KONÍ PO RUSKÉM ZPŮSOBĚ V ARMÁDĚ ITALSKÉ
KONĚ TYTO POCHÁZEJÍ JEN ČÁSTEČNĚ ZE SARDINIE, VĚTŠÍ ČÁST ALE Z UHER

Při stavbě mostu v Ruském Polsku.

S
etrva
nos
t

POSLEDNÍ FRAGMENTY GHETTA

BARBARSKÁ SPRAVEDLNOST V PERSII

POPRAVA VRAHA ROZSEKNUTÍM NA DVA DÍLY

VYSTŘELENÍ VRAHA DĚLEM

ZA ŽIVA ZAZDĚNÝ, JENOŽ JSOU HLAVA A NOHY PONECHÁNY VOLNY. Smrt následuje rychle — sražením se vápna, jímž odsouzený polit.

ZLODĚJŮM PROPICHUJÍ NOSNÍ MŮSTKY A UPEVŇUJÍCE V NICH PROVAZY, VODÍ JE PAK PO MĚSTĚ

DOBRÁ ADRESA

POPRAVA DVOU VRAHŮ
Kat drží delikventa prsty za nosní dírky a profláne mu hrdlo.

JAK V PERSII ŠKRTÍ ODSOUZENCE

VLADIMÍR ILJIČ ULJANOV LENIN,

předseda rady lidových komisařů v Rusku, vrchní náčelník sovětů a vlastní duševní vůdce dnešního revolučního Ruska, zemřel v Moskvě po dlouhém chorobném strádání v pondělí 21. ledna 1924 ve věku 56 let. Leninovi, na jehož činnost a její výsledky možno dnes pohlížeti z různých hledisek, nikdo neupře významu člověka velkorysého a mohutného. Neminuví za něho pouze čin, od ruské revoluce roku 1917 viditelný celému světu, nýbrž budou za něj mluviti jeho spisy, brožury, knihy vědecké, řeči a novinářské články, z nichž bylo by možno sestaviti na dvacet velkých svazků. Celý jeho život byl vlastně odboj a boj. V ruském rámci pracoval o grandiosním problému světové revoluce proletářské — jak se mu idea zdařila, víme už částečně dnes, podrobnější výsledky jeho plánů zkontroluje a vyloží teprve budoucnost.

Připravil
Michal Šanda

Setrvačnost

Foto Michal Šanda

Pohrobení Fišerova knihkupectví 21. 12. 2016

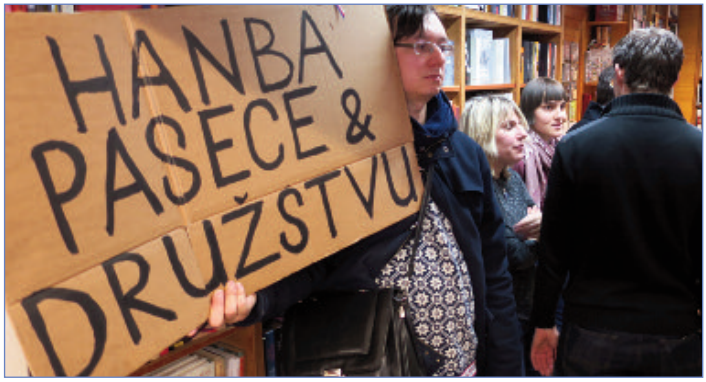

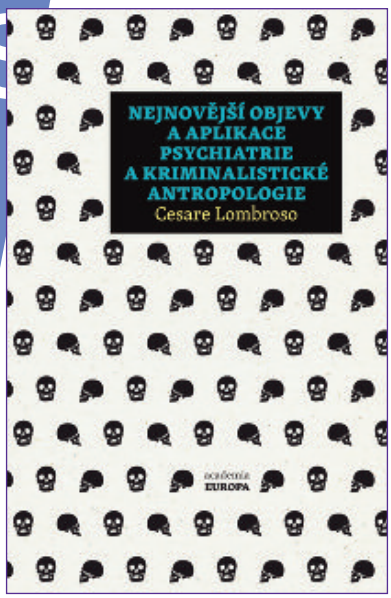

HANBA
PASEČE &
DRUŽSTVU

přece
tady
nebudeme
sedět
nasucho

Setrvačnost

Nakladatelství Academia doporučuje

Cesare Lombroso: Nejnovější objevy a aplikace psychiatrie kriminální antropologie

Dílo obsahuje souhrn nejdůležitějších poznatků evropských vědeckých osobností nové školy inspirovaných Lombrosovým revolučním opusem Člověk – zločinec.

V první části autor představuje nové objevy na poli antropologie, anatomie a duševních nemocí zločinných mužů a žen.

Druhá část je souborem pojednání v oblasti trestně právní, zabývá se povahou zločince a možnostmi, jak rozlišit zločince ještě schopné nápravy a duševně nemocné od vrozených zločinných typů.

Ve třetí, nejobsažnější části díla, posuzuje Lombroso zločinnost jako sociologický problém, zabývá se etiologií příčin jeho nárůstu. Zkoumá chování, tělesné funkce, tetování zločinců i palimpsesty na vězeňských zdech, hodnotí výsledky nápravy v jednotlivých typech zařízení, propaguje systémy alternativní ke stávajícím celulárním vězením.

Nové zločinné typy

Každý den přináší objev nějakého nového druhu, nějakého nového typu zločince.

1. VROZENÝ TULÁK – Profesor Benedikt (*Le vagabondage*; *Annales d'hygiène*, 1891) představuje typ vrozeného tuláka.

„Je nesporné, že existují jedinci, jakožto i celé rasy, u nichž je tuláctví dědičné: projevuje se ve všech podmínkách, i v těch nejméně vhodných.

Základním stavebním prvkem tohoto typu je tělesná, morální a intelektuální neurastenie, omezující či znemožňující takovým jedincům prožít svůj život v práci či alespoň v práci kontinuální, pravidelné a spontánní.

Morální neurastenie a především slabá vůle převažují u tuláků do takové míry, že jsou schopni pracovat pouze pod morálním tlakem, kdežto svobodně to nedokážou.

Dalším zajímavým psychologickým prvkem je, že v jejich chování lze vypozorovat jistou pravidelnost.

Morální neurastenie se projevuje především lehkovážností, s jakou jsou ochotni obětovat měsíce a roky štěstí pro jednu hodinku požitku. V této lehkosti je kus přitažlivého romantismu, který podněcuje některé jedince k vyhledávání společnosti takových lidí místo poctivých.

Dalším znakem tuláctví je klaustrofobie, tedy pocit úzkosti v těsných a malých prostorách. Čím více se tento pocit v raném mládí rozvine, tím více podvědomě spoluutváří povahu jako takovou a tím větší vliv uplatňuje na zvyky jedince.

Tento stav není výlučně a původně nervového charakteru, ale zcela jistě závisí na stavu orgánů dýchacího a oběhového systému.

Klaustrofobie má velký význam v psychologii tuláckých ras a skupin, které se tak těžce přizpůsobují životu na jednom stálém místě.

Dalším psychologickým prvkem tuláctví je obecné nadměrné duševní rozrušení, víc dědičné než nabyté, jež takto postiženým nedovoluje oddat se trvale a pravidelně jakékoli práci.

Takové postupy je rychle připravují o plody práce předešlé, jejich ekonomická situace se neustále zhoršuje, až nakonec ztrácejí důvěru svých zaměstnavatelů.

A tehdy se tuláctví, ať už vrozené, či nabyté, stává metlou společnosti; a to především tehdy, jsou-li postižení jedinci chudí. Naopak, kdo je zabezpečen rentou, může se snadno stát nejobdivovanějším členem společnosti."

Co se vztahu tuláctví ke zločinnosti týče, kdo zkoumal nenapravitelné povaleče a jisté nestálé, neklidné typy i z dobrých společenských poměrů, ví, že mohou být nesmírně talentovaní a nemít žádnou nečest škodlivou společnosti, mezi vrozenými tuláky lze najít i opravdové hrdiny života, kteří dokážou snést hlad, žízeň, chlad, špínu, opovržení a sobectví ostatních, a přesto zůstanou po celý život poctivými. Nakolik jim to jejich inteligence dovoluje, věnují se různým cikánským řemeslům a raději umřou hlady, než aby spáchali zločin.

Jsou mezi nimi myslitelé a vědci, kteří by mohli patřit k nejlepším, kdyby k tomu nebylo potřeba dlouhodobé a svědomité práce.

Mnozí se za starých časů uchylovali do klášterů, kde se mohli skrze odevzdání se monotónní práci z donucení a skrze modlitbu stát napůl svatými. Ovšem ostatní se přes všechny

dobré předpoklady k poctivosti nechávají stáhnout zločinem proto, aby mohli být, především v zimním období, na nějaký čas zavřeni, podaří li se jim to. Potvrdit motiv takového druhu zločinů je jednoduché, neboť bývají páchány na očích veřejnosti či, ještě lépe, přímo policie. Někdy je ale jejich potřeby, zklamání a nenávist ke společnosti, která je odmítá, donutí spáchat zločin, ba dovedou je dokonce až k vraždě. Posléze, když je znovu nastolena rovnováha pocitů, zahltí je výčitky svědomí, prodchnou se opovržením svobodou a životem samotným, až se mnohdy sami od sebe prohlašují za větší viníky, než jakými ve skutečnosti jsou. Zmiňované zločiny jsou pro tento zvláštní aspekt zajímavé hned z několika důvodů. Jsou dvě formy zločinu, ze zvláštních pohnutek anebo z vášně, jimž lze předcházet zavedením principu nápravy způsobilých tuláků. V každém případě by tací jedinci měli být i po skončení trestu považováni za nebezpečné osoby. Kromě těchto skupin tuláků – příležitostných zločinců – jsou zde další, tuláci a zločinci v jednom, a prvky utvářející toto tuláctví jsou obecně podobné prvkům tvořícím vrozené zločince. Nakonec je zde ještě jedna kategorie zločinných tuláků, a to těch, kteří se tuláctví věnují od té doby, co byli po odpykání trestu vyloučeni ze společnosti.

Za nebezpečné by měly být po uplynutí trestu považovány rovněž dvě posledně jmenované skupiny.

Takovým rozdělením by bylo možné zabránit větší části trestných činů spáchaných špatně dozorovanými recidivisty. Je evidentní, že inteligentní opatření proti tuláctví ze strany společnosti může mít velký vliv na prevenci a zákaz v případě, že bude toto opatření skutečně vědecké, tedy pokud se bude opírat o znalost věci a vycházet z etických teorií.

Může více či méně svobodná kolonizace způsobilých tuláků přinést dobré výsledky?

Nezbývá než odpovědět záporně. Je zde mnoho tuláků kolonistů, užitečných a poctivých, ale tulácká lenost a opovržení stabilním bydlením jim znemožňuje provádět kolonizaci prakticky.

2. IMBECILNÍ TULÁK – Tento nový druh zločinců lze patrně nejlépe pochopit na popisu těchto imbecilů od doktora Solliera. Někteří imbecilové, píše (*Psychologie de l'idiot et de l'imbécile*), nepracují přes všechny jim nabízené možnosti. Po celé dny nic nedělají, koukají se na ty, kdo pracují, dají jim nějaké rady k tomu, jak by měli pokračovat, a nakonec sami uvěří, že jsou plné zaměstnáni, neboť přicházejí a odcházejí, ačkoli pouze ruší všechny od práce. Jestliže první pracují málo, druzí nepracují vůbec.

Potřeba toulání je mezi imbecily velmi rozšířená. Vyrazí bez toho, aby věděli kam, jdou stále kupředu, opouštějí rodinu, nestarají se o její přežití.

Z hospitalizací plyne, že se toulají často ve dvou nebo ve třech, putují přes den i v noci, lépe pouze v noci, přes den se ukrývají či hledají práci po chalupách, aby získali nárok na přespání v seníku a kus chleba, dokud pod tlakem okolností nedorazí do města, kde je dříve nebo později zatknou.

Ale vysvětluje-li tato zvláštní touha po svobodě do jisté míry podstatu tuláctví u některých imbecilů, nevztahuje se na ty, kdo naleznou vše potřebné ve vlastní rodině.

Syn bohatého průmyslníka M. X. se stal imbecilem v důsledku tyfové horečky: v rámci rodiny je zahrnut veškerou možnou péčí a pozorností, užívá naprosté svobody. Přesto často odchází z domu a vyhledává dobrodružství ve městě. Vyjde-li si s doprovodem, dovolí si s jakoukoli výmluvou osobě pověřené jeho hlídáním vzdálit, a místo aby se vrátil, vyrazí opačným směrem, mnohdy bezcílně.

Tyto útěky, u imbecilů dost časté, jsou pravděpodobně důsledkem jejich přirozeného neklidu. Chybějící disciplína je skutečným znakem jejich stavu, tak dobře se snoubícím s jejich potřebou toulání. A jsou to pokaždé ti samí: většinou zlí jedinci, kteří nechtějí dělat nic ani ve škole, ani v dílně, v rámci hospitalizace organizují drobné útěky, rozžíhají malé vzpoury proti hlídačům a stahují s sebou slabší. Vypadá to, jako by ani nebyli schopni zabývat se ničím jiným než pácháním zla.

3. ZŽENŠTILÝ TYP – Brouardel nám na Kongresu kriminalistické antropologie v Paříži (*Actes du II Congrès*, 1889) popsal typ, jejž jsem zcela opomenul (a byla to velká chyba), typ vrozeného, napůl ženského zločince.

„Jeho inteligence," píše o jednom pařížském darebákovi, „je živá, duch předčasně rozvinutý. Je nižší než průměr, bystrý, připravený využít každou příležitost, přímý a neformální, ale ve dvanácti až šestnácti letech je tento kluk ještě nízký, má pomalého ducha bez vůle: jeho vývoj se zarazil už v pubertě a jeho růst se předčasně zastavil. Má malý penis a varlata, řídké ochlupení a vousy, nečistou pleť. Kostra nedosahuje vzrůstu dospělého muže, pánev se zvětšuje, tvary se zakulacují (*potelées*) působením tuku, jenž prorůstá podkožní tkáně a oblast hrudníku."

Pozoroval rovněž, že jejich anatomický stav přetrvává, protože tito jedinci vypadají ve věku pětadvaceti až třicetí let stejně.

U jednoho dvaatřicetiletého muže zjistil při pitvě atrofii pohlavních orgánů, jeho močový měchýř, prostata a ischiokavernozní svaly měly stejnou velikost jako u mladíků. Přibírají kolem šestnáctého, osmnáctého roku, jejich tvary se kulatí a získávají ženskou podobu.

Za dva převažující znaky degenerace těchto mladíků považuje jednoduchost myšlení a genetickou nedostatečnost. Doprovodných faktorů takového intelektuálního ochuzení je mnoho: práce v dílně, pobyt v nezdravém prostředí, předčasná zhýralost a alkoholismus, my přidáváme rovněž dědičnost.

„Z pohledu duševního," píše dál Brouardel, „pozoruji skeptického, výsměšného ducha, netečného k čemukoli, a především, z hlediska morálního, zcela postrádajícího schopnost rozlišovat mezi dobrem a zlem. Tito naši mladíci vás dokážou okouzlit vypravováním příběhu, jehož byli svědky; ovšem ptáme-li se, co si myslí, zjistíme, že si nemyslí vůbec nic, neboť zcela pozbyli schopnost rozlišovat a nepociťují jakékoli výčitky svědomí.

Postrádají genetické dispozice vlastní mužům, a protože somaticky odpovídají jistému druhu ženského tělesného uspo-

řádání, ocitnou se často v hledáčku agentů zabývajících se pederasty."

„Dále můžeme pozorovat," pokračuje Brouardel, „co se stane se stejným typem z městského prostředí. Ptejte se rodičů, jak smýšlejí o svých potomcích, když jim je deset až dvanáct let: jde pokaždé o zázračné dítě a ono skutečně chytré je, má cíle a nápady, které jeho život můžou učinit zajímavým. Ovšem v době puberty nastane těžký a nepravidelný vývoj. Vyšetřoval jsem jednoho, který vyrostl za tři roky o dva centimetry a následně za tři měsíce o dvanáct centimetrů. Někdy bývají disproporční ve srovnání s jinými i některé části těla, a nevyvíjí-li se kupříkladu chodidlo a peroneotibiální kloub souběžně, mohou se objevit některé formy tarzalgie. Vše bývá doprovázeno obecnými neduhy jako dyspepsie, anorexie, neurastenie atp. a současně se u někoho projeví obezita, o níž jsme již mluvili."

Z pohledu genetického bylo zjištěno totožné, mnohdy různými nehodami komplikované zastavení růstu; Brouardel měl mnoho příležitostí prohlédnout si mamilární vstupy u mladíků mezi dvanácti až patnácti lety věku. Stejná skutečnost byla potvrzena v Lyonu, Lille a Roanne, v manufakturních městech. Sledoval jednoho mladíka mimo prostředí ústavu. Často jsou napůl potentní, a ožení-li se, zůstávají pořád ubohými, bezdětnými manžely.

Co se stalo s jejich inteligencí?

Jejich inteligence sice mnohdy dostačuje i k vysokoškolskému diplomu, je však pro ně nemožné dlouhodobě udržet pozornost a své vzdělání pro příliš povrchní způsob myšlení prohlubovat. V případě, že jsou malíři, převažující kvalitou jejich tvorby bude barva a skončí jako dekoratéři, jedná-li se o básníky, jejich rýmy budou přebohaté, forma brilantní, ale bez myšlenky, obvykle dekadentní. V rámci dělnické třídy se stávají, pokud neumřeli dříve, než dospěli, součástí pařížského podsvětí.

Setrvač

Nakladatelství dybbuk vydává

Oliver Sacks: Život na cestě: autobiografie

Během svého dvouletého pobytu v San Francisku jsem si zařídil takový pohodlný dvojí život. Šlo ale o neškodnou rozdvojenost – každý víkend jsem vyměňoval svůj bílý lékařský plášť za zvířecí kůži a mizel někam na motorce. Teď mě však ovládala rozdvojenost mnohem temnější a nebezpečnější. Od pondělí do pátku jsem se věnoval svým pacientům v UCLA, o víkendu jsem však neodfrčel na motorce, ale oddával se virtuálnímu cestování – drogovým tripům na marihuaně, semínkách povijnice nachové nebo LSD. Bylo to tajemství, s nikým nesdílené, nikomu nesvěřované.

Jednoho dne mi kamarád nabídl „speciální“ joint, ale neřekl mi, co je na něm tak zvláštního. Nejdříve jsem si nervózně popotáhl, pak znovu a zas a zas, a potom jsem s lačnou nenasytností vykouřil zbytek, lačnou proto, že vyvolával něco, co samotný cannabis nikdy nedokázal – výbušný, téměř orgasmický, velmi intenzivní pocit. Když jsem se zeptal, co joint obsahoval, dozvěděl jsem se, že v něm byl amfetamin.

Nevím, nakolik je náchylnost ke vzniku závislosti „zakořeněna“ v mysli, ani do jaké míry závisí na okolnostech či momentálním stavu mysli. Jediné, co vím, je, že po této noci, po tomto amfetaminovém oblouzení smyslů, jsem zůstal „závislý“ další čtyři roky. Spánek byl v područí amfetaminu nemyslitelný a na jídlo jsem neměl ani pomyšlení. Všechno se podřizovalo stimulaci center rozkoše v mém mozku.

Autobiografie světoznámého britského neurologa Olivera Sackse, který se proslavil svými případovými studiemi fascinujících a neobvyklých lidských příběhů (ať se jedná o epidemii spavé nemoci, která své oběti zanechala na desetiletí v katatonickém stavu, Touretteův syndrom s nekontrolovaně vydávanými zvuky a bizarními tiky či autismus), začíná trochu méně obvykle, než je běžné. Sacks ji psal v době, kdy trpěl rakovinou oka a věděl, že mu již nezbývá mnoho času. Text se z velké části zaobírá osobními tématy, a než se dostaneme k Americe počátku šedesátých let a profesním začátkům v Los Angeles, dozvídáme se o jeho lásce k motorkám, oblibě posilování a každodenního plavání, o depresích a nevyřešených osobních problémech, které vyústily v hluboký pád do světa drog, či jak obtížný život měli homosexuálové v Anglii padesátých let.

Sacks tak plně pokračuje ve své zavedené tradici.

Propojuje práci neurologa s literární činností a pozoruje sám sebe a svůj život se stejným nadhledem, laskavostí a pronikavostí jako kdysi své pacienty. Za nimi se také vydával do jejich vlastního prostředí a s neobvyklou mírou empatie přibližoval jejich odlišnosti a život žitý v často velmi radikálně změněných podmínkách. I po dlouhodobém pobytu v Americe se však stále považoval za cizince a kladl si otázky, co to znamená domov a jak se vztah k němu během života vyvíjí.

Setrvač nos

Josef Myslimír Ludvík **Jaká to luznota!**

Josef Myslimír Ludvík

* 2. 4. 1796 Dolany u Jaroměře

† 1. 1. 1856 Malá Skalice

Jaká to luznota! aneb Sněžka nebo Kobka?

Za časů, kdy se z „Rýbecálova žertviště“ jezdilo i v létě na saních „čeřenem planiny“, vznikla knížka, jejíž autor, náchodský kněz, historik a spisovatel Josef Myslimír Ludvík (1796–856) líčí své putování z Náchoda na Sněžku a další místa na naší i slezské straně Krkonoš. Pod názvem Myslimír po horách krkonošských putující tak můžeme číst nejstarší český cestopis těchto hraničních hor. Dosud byl znám pouze z časopisu Čechoslav, kde byl otištěn roku 1824. Ludvíkova čeština té objevné doby je z dnešního po-

hledu půvabná, možná občas i úsměvná. Kotliny jsou „ovršené“, prameny „bahnaté“, svah nazývá se „poskloním“, ze skal trčí „výstrmek“. Vyhlídka na „cakospád“ (vodopád Zackenfall na potoce tehdy zvaném Zackerle, dnes Kamieńczyk) vysoký „90 střevíců“ má „ozábradlené stojiště“, a tak dál a podobně. Text je považován za jeden z prvních pokusů o počeštění zdejšího převážně německého zeměpisného názvosloví. U nejvyšší hory se autor střídavě rozhoduje mezi názvem „Sněžka“ a „Kobka“, podle toho, ke které části německého Schneekoppe se zrovna přikloní. Skalnatá hora ta je málem pět tisíc „střevíců“ vysoká. Pod ní žijí „údolané“, kterým „jest Sněžka znamenitá, an ji na úsvitě pozdravují co přítele, oznamujícího jim počasí denní“. Luční bouda má jméno „Bělobuda“, vždyť přece stojí na Bílé louce u Bílého Labe. „Oudolí velikánské neb Ďáblova propast“ známe dnes pod názvem Obří důl.

Cestopis vychází u příležitosti dvou autorových kulatých výročí, je ilustrována dobovými rytinami a litografiemi, obsahuje komentář, výkladový slovníček dobových výrazů a také schematickou mapku trasy autorovy pouti. Srovnáme-li však dnešní turistickou vytíženost Krkonoš, rozhodně nám nepřipomínají onu Myslimírovu „tvoroprázdnou poušť“.

Tož při četbě ukázek z knihy té, zásluhou libereckého nakladatelství Bor Evy Koudelkové na svět přivedené, nechte se, luzněspanilá čtenářko a bystrovtipný čtenáři, okouzlit jiskrnou mluvou i luznotou lahodnou tou nemírnou, do outrob duchovních myslimírně zakouzlenou!

Váš Slovomil Warnočanský

Katolický kněz, historiograf Náchoda, spisovatel, překladatel, vlastenec Zieglerova okruhu. Narodil se v rodině bohatého sedláka, studoval gamnázium v Broumově a filozofii v Litomyšli, teologii pak v královéhradeckém semináři, na kněze byl vysvěcen v roce 1819. Roku 1820 se stal zámeckým kaplanem v Náchodě, kde založil českou veřejnou knihovnu (roku 1821) a také uspořádal městský archiv. V něm důkladně studoval, stejně jako v zámeckém archivu. V Náchodě mimo jiné zahájil i svoji literární činnost. V roce 1832 byl přeložen do Svatoňovic a od roku 1834 působil jako lokalista ve Studnici, kde založil a léta psal obecní kroniku. Vzniklo zde i jeho dílo Paměti duchovní osady Studnické, jež zůstalo v rukopise. Od r. 1847 byl farářem na Boušíně, nemocen dožíval na českoskalické faře. Byl v kontaktu s významnými osobnostmi své doby, s mnohými si dopisoval (např. s Palackým, Šafaříkem, Jungmannem, Erbenem a dalšími). Publikoval v časopisech Školník, Poutník Slovanský, Čechoslav, Časopis Českého musea aj. V místech svého působení organizoval vlastenecký život a zakládal čtenářské spolky, má zásluhu

o rozvoj sadařství v kraji, stál u zrodu českoskalických jiřinkových slavností. Psal lyrickou poezii, bajky, epigramy, veršované hádanky a aforismy, romantické povídky a krátká vyprávění z české i antické historie. Překládal z německé, francouzské a anglické literatury. Jeho nejznámější práce jsou cestopis Myslimír po horách krkonošských putující (Čechoslav 1824) a historiografická práce Památky hradu, města i panství Náchoda i vlastníkův jeho (1857), vydaná knižně po jeho smrti.

Sněžka.
Z skalolitých základů se posléz Sněžka k nebi věží,
Mrak ji bělojasný věnec stále kolem čela sněží.
Vítězně svou do povětří granitovou nese báni,
Nesmírnosti její druzí pokoří se velikáni.
Mráz se pozorovatele nevděk bystře uchopuje,
S Kobky, jenžto srázy vidí, an se propast rozděruje.
A zničení strašlivého naplňuje ducha citem,
V strmějících špičatinách, nebo pod žůlovým slitem,
V zívajících rozsedlinách stosáhových skalohradů,
Lákající prejštěniny v stříbrném se vinou hadu.
V pohřížení němém posléz v hloubné mysli ztracenosti,
Osamělý poutník vidí temné hvozdy v dalekosti.
Opřeniny nesmírné, jež k stěnám Sněžky vazy tlačí,
Lichvící kterýmž mechové čela vráskovitá mračí.
V dálce svíží palučiny, háje, stráně květné houště,
Blíže strašnou opustěnost, ticho, tvoroprázdné pouště. —

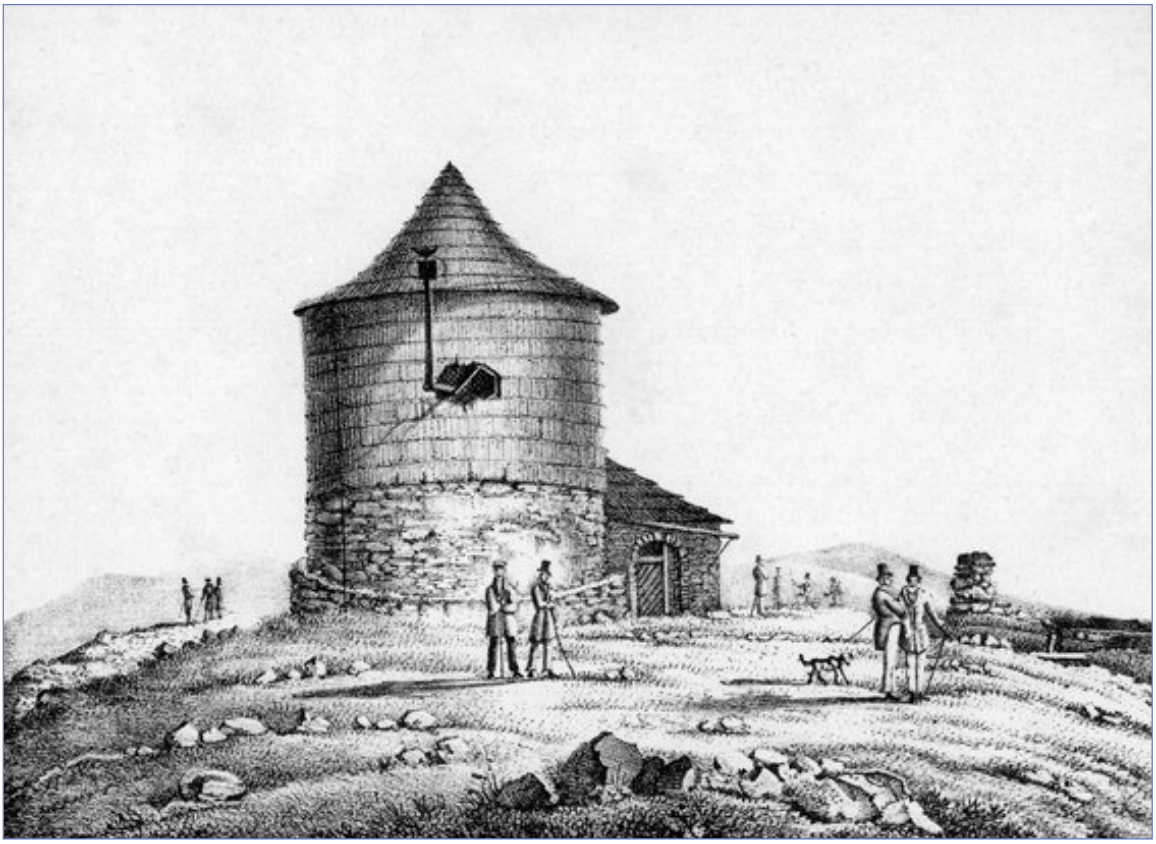
Docházeje od západu, vrchu Sněžky přímo k východu jsem neviděl, an Sněžka přede mnou byla, ale po stranách jsem znamenal na obloze, že mocně již svítá; i chvátal jsem s kamena na kámen, až na ten nejvyšší. Ó, jak jemných citů proud rozvlažil duši žádoucí! Miloněžná Jitřenka rozvíjela svou růžozářnou roušku na úsvitě po obloze nebeské. Hvězdičky jitřní se tratily, měsíc bledl, v údolí šedalo. Blažené ticho, jako by duchové zde bydleli. Jen cit a zrak zajímala blažící dychtivost; duch se tajil toužebností. Jen tam, co světlojasna přibývalo, co vítězoslavná se zruměnila brána; jen tam na úsvit bylo upjato oko naše do dálky nepostíhlé: a tam vynikla první jiskra všeoblažujícího slunce, růžně zardělá, co diamant ohnivý. Ó, duchu pověčný! pojmi názor ten zrakem svým, a citedlností svou vyvoď z něho pramen blažeností nebeských! — Jiskra, co diamant ohnivý, rozplála v kolo řeřavé, napříč prostředkem přepásané, do něhož oku nazříti dlouho přáno bylo, až paprsky ohnivé zabránily nahlédnutí do svatyně. Ó, vznešenosti přírody!

V tmavém lampy dohoření v nebe modru zlehka hasnou,
Blednou denice i vlasy ojiskřené září jasnou,
Hon jest patřit, jak se v dálce svrchem Sněžky tvoří skalné,
Od par nočně vyzývaných schumelené mlhy svalné.
Jak se tyto bledotiny bojně mocí k předu berou,
Příchodem však Jasoňovým kvapně k temnu outěk berou.
Zatím v dálce východ celý šarlat přetahuje krásně
Mile pasy dalekými nebe obvinuje řásně.
V mraky šeré vylévá se, barva víc a více mění,
Předchozí až oblesk, jevě panovníka přiblížení.
V čelách vyšších skalin v dálce s stínem zšedivělým hraje,
V kopcích dálných posledně, kdež rosa ochladila kraje.

Přirození již se budí, již se jasní veškerého
Nebe báně, k oslavení příští slunce vznešeného.
Již se východ znítil veškerem se světlo nese,
Chlumů zkamenělá čela doutnají, a soumrak v lese
Mizí, v borovině chvojné, nad oborou v rozlévání
Přemilém, se šíří kolem usmívavé červenání.
Z východu se lůna kule hořícího slunce valí,
Mrakověnců zhustlé před ní kvapně rozplývají svaly.
Skalin oholené vrchy šperkem obvíjejí zlatým
Hrdá čela, modrá hladkost vody jasnem hoří zňatým.
Teď se hrdě vytočilo slunce z moře plamenného,
Přirození světí vážně příští vůbec oslavného. —
V chvíli, když se víc a více mladinký den čistě bělí,
Tu se rázem matenice mraků zšedivělých dělí.
Mrak ten mizí, ta se trhá svála; mlhy více není,
Jasnem hrdě osvícené stkví se celé položení.
Oudoliny ještě páry chladné pod horami tlačí,
Oko z vejšky vidí, jak se šedivina v roklích mračí.
Zatím oko na východu v zlatých plameninách hoří,
Kdo na skále stojí, myslí, nový planet že se tvoří.
Hřebení již lemem krásným pozlacené stojí celé,
Slunce jako vítěz slavný své paprsky seje vřelé.
Veškeré tuť tvorstvo světí v sladkém srdce podnícení,
Zpěvem přírody velebné oživení.
Vážnem trnu, duch-li víří s květy v nebes modřeništi,
Užasnutí prsy ouží, zabloudím-li po skalništi.

Skalnatá Sněžka, jež nad oblaky stolec své vlády pevně umístila, 4950 střevíců nad hladinu mořskou, jest samostatný vrch, a toliko jižně a severozápadně spočívá na čeřenu co nějaká kuželka neb homole; severovýchodně, kudy jsme včera šli, totiž od Malé Úpy, jest nejpřístupnější; jižnozápadně ale, kudy se ze Slezska přes Hamplovu boudu, jako my dnes; anebo z Čech přes Bělobud přichází, vypíná se kolmo z Velikánského údolí. Nejvyšší rovina Sněžky, co kusé kuželky, obnáší v okolku přes 300 kroků. Uprostřed té prostrannosti stojí kaplička okrouhlá, zdůli as osm loket pevně zděna, vejš ale šindelem obita i pobita, v 17. století vystavena a sv. Vavřinci posvěcena. Nyní však jest prázdná a slouží za hostinec; neboť když pěkně jasný den se podobá, jde dcera z Brátovy boudy (kde jsme noclehem byli) s děvečkou na Sněžku, přenoclehujíce v Hamplově boudě, odkud hodinu nahoru mají. S východem slunce tam přijdou (my je právě předběhli), obyčejně přes celý den zůstanou a příchozí se snídaní obsluhují: kávou, rosolkou a chlebem s máslem. Bývalý oltář jest stolem.

Údolanům jest Sněžka znamenitá, an ji na úsvitě pozdravují co přítele, oznamujícího jim počasí denní. Ouzkostlivo jestiť jim, když pošmourné povětří po několik dní Kobku zachuchlí; a zase duše jim okřívá a obličej veselí, kdy v oblesku slunečním z mlhy a mraků vystoupí. Vážně vznešené divadlo rozvine se před očima na úsvitě, kdy údolí ještě v hlubokém soumraku spočívá, a první paprskové za horami šedými vystupujícího slunce Kobku pozlacují. Jestliže za noci aneb k ránu výpary oudolím lehly, tehdy se obalí Kobka ve schumelené z nich mraky, čepicí nazvané, kteréž, sluncem osvícené,

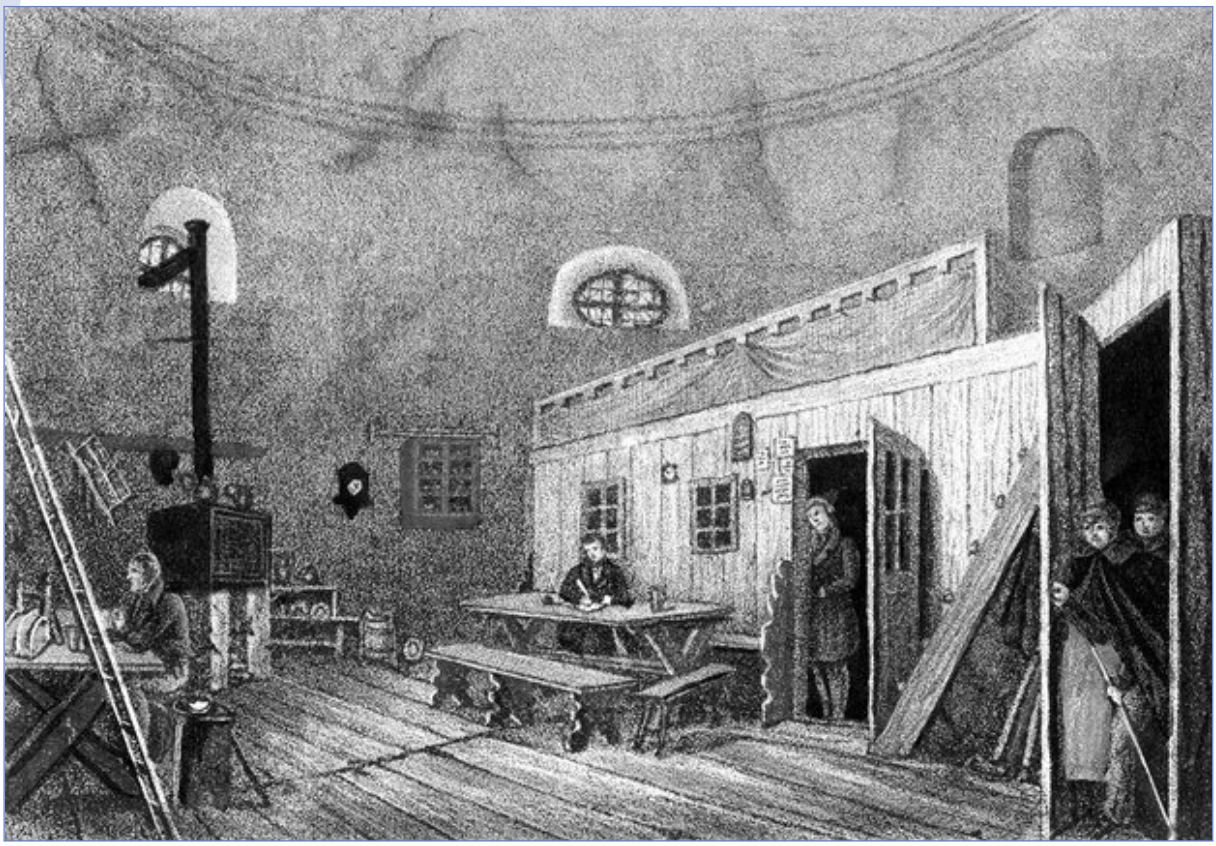
Koppenkapelle (C. Mattis, 1830, litografie)

v rozmanitých barvách hrají, až se docela rozplynou, když slunce na obloze povystoupí. Jestli však povzduch (povětří) čistý, a jen lehounké oblaky v něm se vysoko vznášejí, tedy Sněžka dle své přitažlivosti, jež jí co ohromné hmotě vlastní, přitáhne na se jednotné mráčky, až je vítr opět odtrhne. Také povstávají z par obtěžkané mraky na čeřenu, anebo v oudolích příležících se schuchlejí, vystoupivše rozlehnou se po kopcích, shluknou se v hrůzoplný mrakochumáč, spustí se trochu níže a přikrejí veškeré pohoří. Tenkráte se zabejvá oko v chumelici sivých oblaků a mlhy, s jejich střídajícími se útvorami neb podobami zdánlivým třením a bojem jednotlivých mraků, s jejich povstáváním a mizením, jakož jsme my při svém prvním na ni vyjití viděli.

Jiné opět divadlo utěšeně vznešené udá se názoru duše jemné, když se slunce s oblohy jasné sklání, aneb v mráček večerní zapadá. Již v té době, když se slunce k západu chýlí, přechází slepící světlo polední v jemné libostné světlo večerní, a totě právě ta utěšená doba, v kteréž celé pohoří se svým skalím a kluzy, strminami a oudolími tak čarokrásně ojasněno jest a se svým zeleným kobercem v nejspanilejších barvách se mění. Kouzedlný purpur večerního zlatoblesku občerství Sněžku; a když oudolí temným soumrakem již obestřena jsou, bledé stíny po horách vždy vejš se táhnou a záře večerní zbledla: tenkráte ještě jen Sněžka v osloně purpurové stojí, až i ji obejme soumrak. —

Však ale nejenom v pěkném počasí poskytuje Sněžka tolik rozmanitých krasot, i zima připravuje tak vnadných divadel. Sníh, který již sice v říjnu padá, ale na Kobce, ze všech stran slunci, dešti i větru přístupné, ještě staje, zaobalí ji začátkem prosince až do konce března bělostkvělým rouchem, jejž slunce za jasných dnů tak mile a krásně obestkví, že s radostí dlí oko na tom vrchu. Znamenité jest také, že údolanům pod Sněžkou východně a západně bydlícím právě to přichází, jako by slunce v zimě nad ní a blízko ní vycházelo a zapadalo: neboť krásný a velebný jest západ slunce i v tom čase, co hory nejskvělejším a nejjasnějším bělem přikryty jsou, jenž paprsky sluneční v nevýslovném bleskotu odráží, tak že ho zrak sotva několik okamžení snésti může. Zašlo-li již slunce z obzoru za hory a temno údolím lehlo, třpytí se stříbrobílá Sněžka v jasném čistém modru nebeském; vycházející měsíc slavnost tu prodlužuje, přešeří vyšší hory bledým svým světlem, které se od hluboké tmavosti nad údolinami spočívající podivně liší.

Na vrchu jest z většího dílu do roka bouřlivé povětří, a zřídka kdy několik tichých dnů. Kaple, pokud byla odevřená, sloužila příchozím za outočiště v čas bouře a deště; nyní jen síňka na půlnoční straně jest odevřená. Chladno tam jest arciť, a v tak znamenité vejšce mnohem studeněji nežli v oudolí; předce však i na Sněžce věje pří-

Innere Ansicht der Koppenkapelle (E. Sachse, 1. pol. 19. st., kolorovaná litografie)

jemný větříček za jasných dnů letních, jako byl outerek, co jsme my nahoru podruhé vylezli, předce ale radno jest, aby se každý dobrým oděvem zaopatřil, sice toho oželí jako můj společník při prvním tam vyjití.

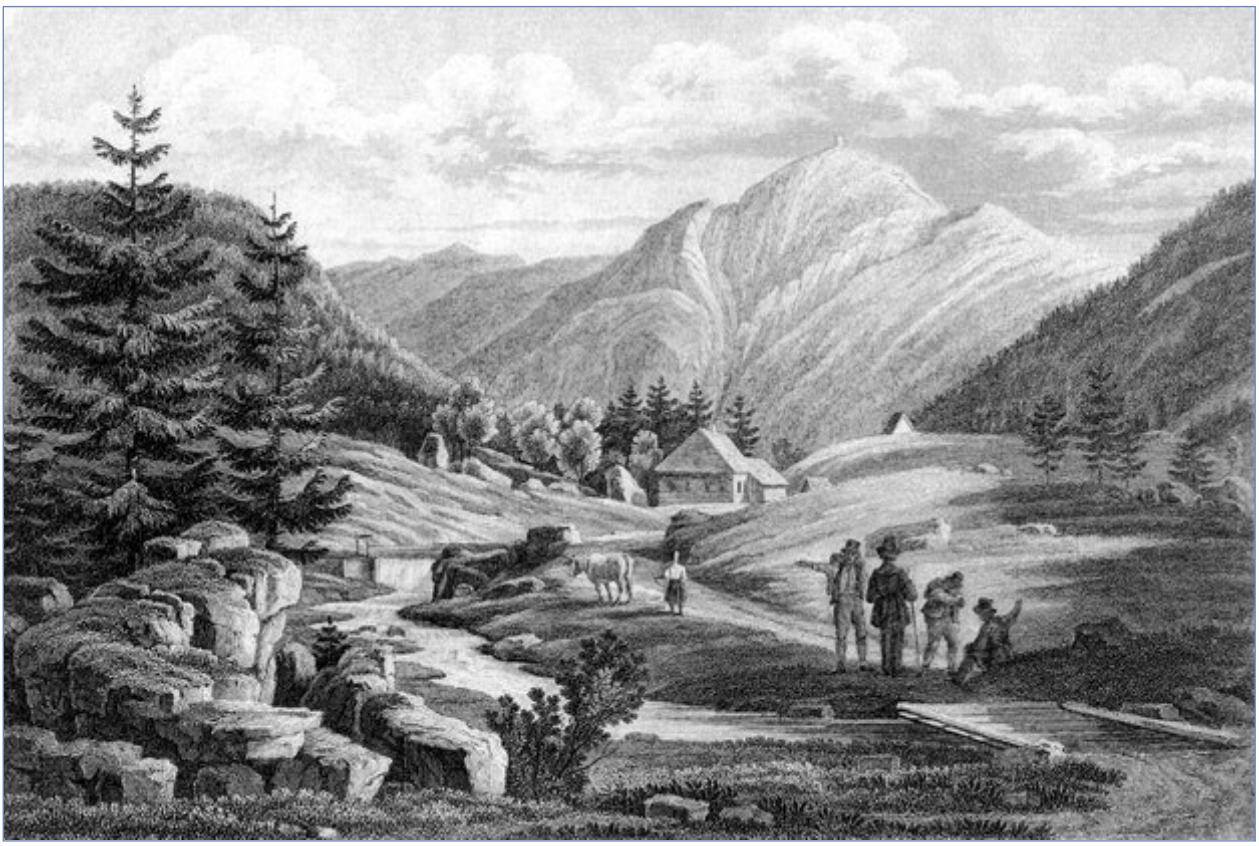
Však ale nejenom zima, déšť, vítr a mlha doléhají nemile na příchozího, ani před bouří a hromem není jist. Hromem a bleskem obtěžkané mraky rozlehnou se sice pod Kobkou a táhnou proudem větrným v okolní krajiny; ale i na ní seženou se někdy mračna a i do kaple uhodil jednou hrom. Se Sněžky jest často vidět, jak blesk z černavých mraků nahoru i dolů švihá, když bouře v dolině.

Ale pročpak si váží smrtedlník drsnatou cestu k tomu vysokému hledišti? které z ohledu průměru země tak málo znamenité a z ohledu vzdálenosti hvězdění nebeského docela zmizí! — Snad-li proto, aby se co syn prachu nad obmeznou pozemskost vyvýšil? Aneb, aby zde, vzdálen ode vší roztržitosti a hluku světského, klaně se pokorně všemocnému Tvorci, ohromná díla jeho obdivoval, srdce v tom čistém povětří vážněji cítilo a duch slavným rozjemům se oddal? — Pohnutky nepochybně jsou rozličné; nejšlechetnější ale bezpochyby ohledy, proč tak veliké množství na tu výsost vystupuje, jsou: Rozjímání a obdivování přírody; pohled na východ a západ slunce, za kterouž příčinou mnozí již o půl noci nahoru se derou.

Slavnější jest arciť divadlo na tomto vznešeném místě nežli v rovinách krajských. Obzor jest nesmírně prostrannější; slunce dříve vychází, jitřenka v čistém jasném povětří zářnější, a zrak daleko, vysoko i hluboko prostoru proniká. Krásný pohled na světlo, vezdy hloub do oudolí plynoucí; rozptylování tmavých stínů, na ní-žinách rozprostřených; proměna barev a světla; stíny vrchů, skal a propastí, jež se bělají s rozmáhajícím se světlem: to vše nebeskou útěchou naplňuje duši. Nahoře již plesáme v osvitě ranní, když ubohý údolan ještě v hluboké temnosti věží. Také když mrak, nebo lehká mlha vycházející slunce zachuchlí, zaujímá člověka hrůzný boj velikánských mraků v divném se střídání. S postupujícím sluncem dostane okolí jinou jasnost a barvu, a mohu říci, že světlost plálajícího poledne není právě ta nejpříjemnější. Zelenost obdrží hlubokou barvu; tmavé lesiny zčernají a skály jsou šedými požáry obestřeny: světlo i stín ostře doráží. — Utěšenější divadlo jest, když se slunce k západu sklání. Jemné rozvlažující světlo objasní hory i doly; zelenost se mění v rozmanitých barvách. Neznámé pocity zaujmou člověka a jimi opojený duch jeho horuje v osvitě, kterým královna denní při svém se loučení obestkvěla hory. I noc, není-li obloha zamračená a měsíc svítí, má své krásy a příjemnosti, an se hvězdy na té výsosti v povětří čistém jasněji třpytí; které však jen pocítěny, ale ne popisovány býti mohou.

Sněžka sestává z prvožuly; na méně příkrých stranách přikryta jest prvoopukou. Čáru sněžnou nedosahuje, anby ještě tisíc střevíců vyšší býti musila; ano, že holá a ze všech stran slunci přístupná, sníh na ní nejdříve staje, a předce za pochopitedlnými příčinami nic na ní neroste, vyjmouce pohaninu (baldenskou? anemone alpina) a mech fialkový. Čeřen, na němž Kobka sedí, má množství znamenitých bylin.

Kdo neobyčejné skaliny, rozkošná a vznešená místa miluje, v podivných útvorách pohorních vnitřní zalíbení má, a i v těch nej-

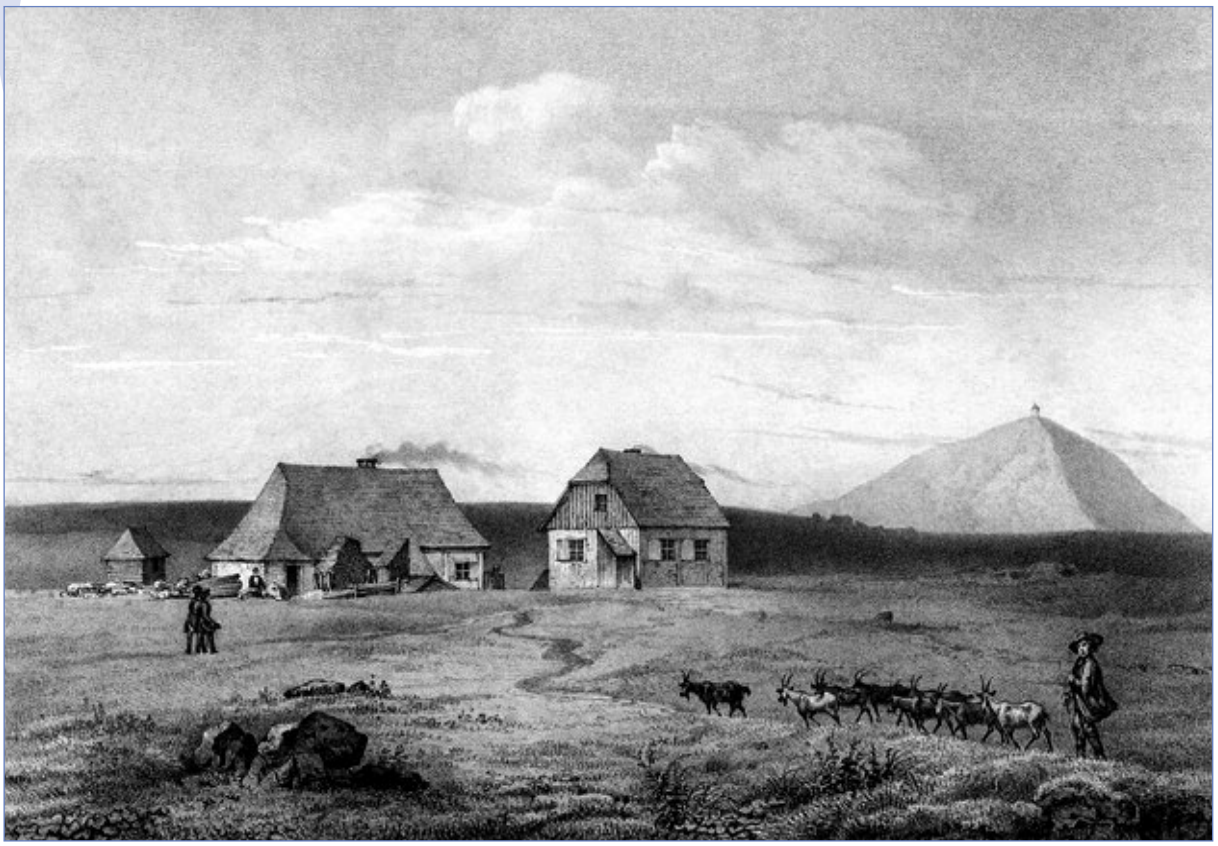

Obří důl se Sněžkou (C. Würbs, 1840, ocelorytina)

divočejších způsobech mocné přírody se kochá, ten se ouplně ukojí nahlídnutím do hrůzohrozného Úpského oudolí, jinák zvaného Velikánské, neb Ďáblova propast, čili požeradlo. Toto dlouhé, příkrými kopci uzavřené údolí, jež se od Sněžky dolů 2000 střevíců v hlubinu tratí, tak že v něm nacházející se boudy oku téměř mizejí, zavlažuje Úpa, prejštící se stříbrným pramínkem ze skal vysokých. Nad ním vpravo jest Rý-

Čertova zahrádka (Krakonošův revír) (A. Balzer, 1794, kolorovaný mědilept)

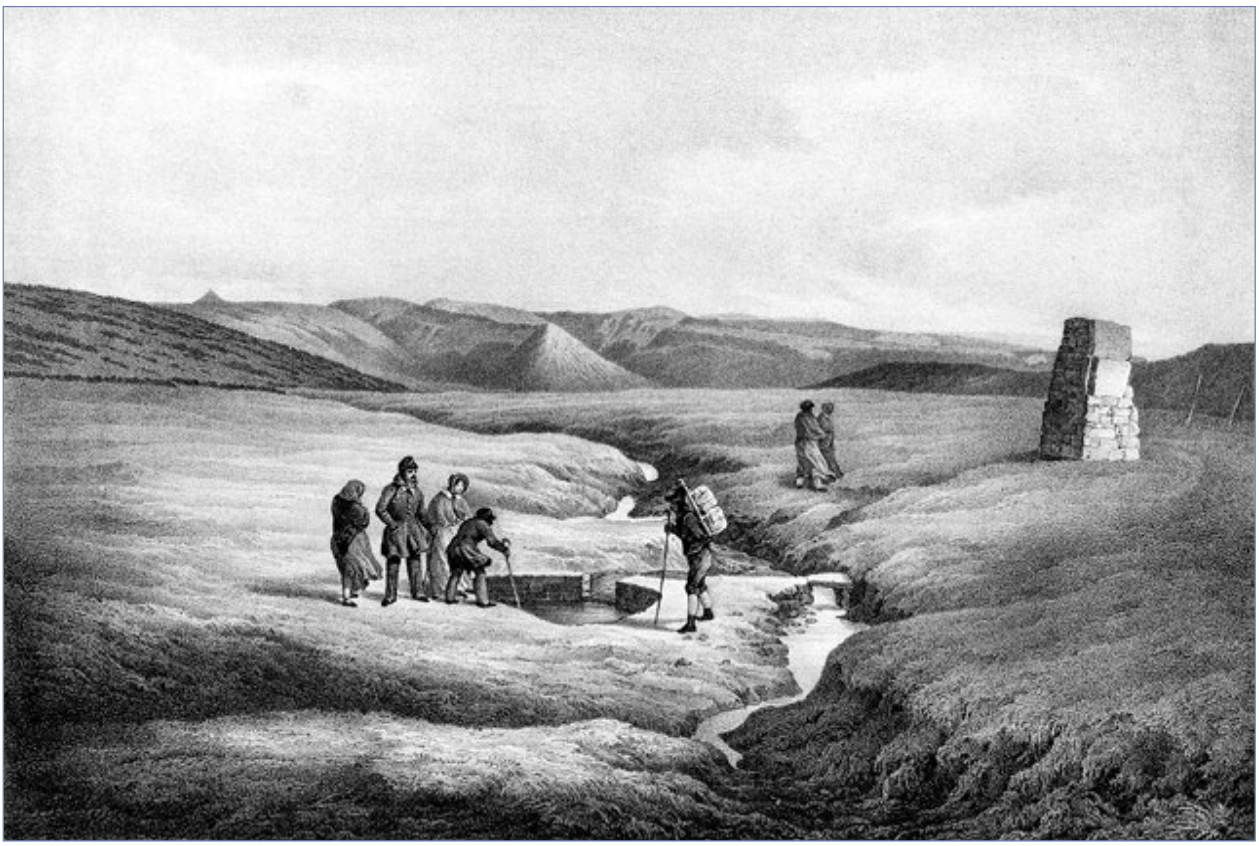

Luční bouda (Lütke, nedat., litografie)

becálova zahrádka, zelené místečko na skalnatém poskloní. Hory ty rozsahují do Čech dále nežli do Slezska a oko bloudí po nich, až mu vysoké kopce, Studenec a Kozinec, vyhlídku zamezí. Neméně příjemně leží Bělobuda na rovině pohorní, jakož i kus hladiny Velikého rybníka se třpytí. Údolina k Jelenovu (Hirschberg) a rovina dolnoslezská se sousedním Polskem s věží města Fraustátu a zámkem Lišovským jsou nejvzdálenější k spatření. Výše Sněžky k průměru zemi poskytuje obzor do 36—40 mil v průměru; s ní se tedy právě zeměpisná dýlka a vzdálenost dvou míst určiti mohla, což se také vskutku stalo k určení dýl-

Pohled na Sněžku od Arensdorfu (C. Ch. Reinhardt, 1794, kolorovaná mědirytina)

Pramen Labe (R. Bürger, kol. 1840, litografie)

ky z Vratislavi a Prahy, an oheň co hlediště na Sněžce roznícen byl, jejž na hvězdářských, dle slunce zpravených hodinách v obou městech pozorovali, a tak rozdíl času, pročež i dýlku a vzdálenost našli.

Ve zdejší kapličce držívali před několika lety ještě katolíci veřejně slavnost na den sv. Vavřince. Duchovní z Teplice, aby blíže měl na Kobku, zdržoval se na ten čas pod Kobkou dole hned pod Hamplovou boudou, proto se také ta bouda až potud Farářská nazývá.

Celý den úterní strávili jsme na Sněžce, ráno ve společnosti asi 25 osob obojího pohlaví, mezi nimi v rozmlouvání českého katechetu z Vratislavi a Prahy, an oheň co hlediště na Sněžce roznícen byl, jejž na hvězdářských, dle slunce zpravených hodinách v obou městech pozorovali, a tak rozdíl času, pročež i dýlku a vzdálenost našli.

Ve zdejší kapličce držívali před několika lety ještě katolíci veřejně slavnost na den sv. Vavřince. Duchovní z Teplice, aby blíže měl na Kobku, zdržoval se na ten čas pod Kobkou dole hned pod Hamplovou boudou, proto se také ta bouda až potud Farářská nazývá.

Celý den úterní strávili jsme na Sněžce, ráno ve společnosti asi 25 osob obojího pohlaví, mezi nimi v rozmlouvání českého katechetu z Vratislavi a Prahy, an oheň co hlediště na Sněžce roznícen byl, jejž na hvězdářských, dle slunce zpravených hodinách v obou městech pozorovali, a tak rozdíl času, pročež i dýlku a vzdálenost našli.

Ve zdejší kapličce držívali před několika lety ještě katolíci veřejně slavnost na den sv. Vavřince. Duchovní z Teplice, aby blíže měl na Kobku, zdržoval se na ten čas pod Kobkou dole hned pod Hamplovou boudou, proto se také ta bouda až potud Farářská nazývá.

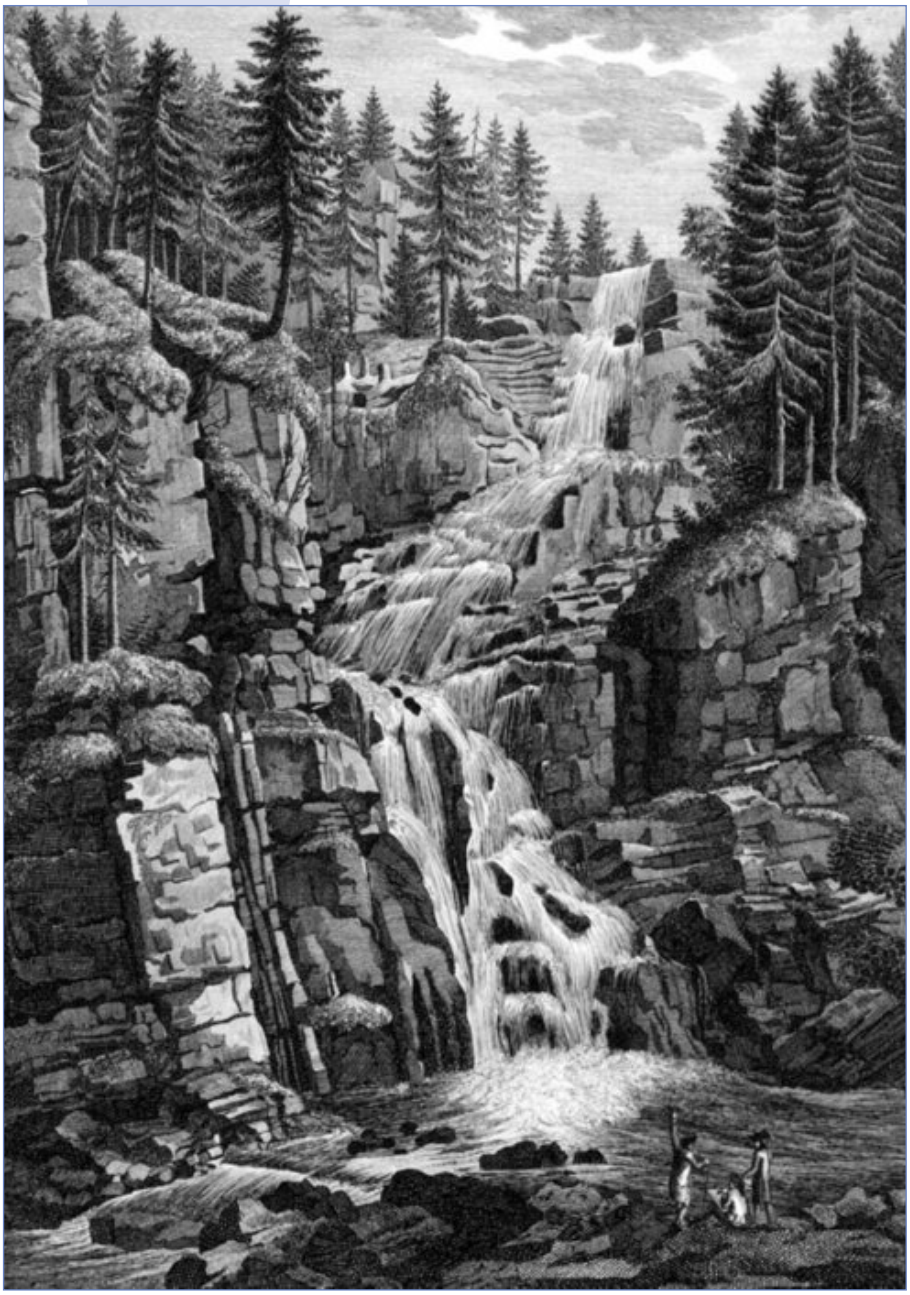
Celý den úterní strávili jsme na Sněžce, ráno ve společnosti asi 25 osob obojího pohlaví, mezi nimi v rozmlouvání českého katechetu z Drážďan, rodilého Moravana, a dvou študujících bylinářství též z Drážďan; odpoledne ale malíř rejsováním několika okolních míst a položení, já pak čtením Polákovy Vznešenosti přírody čas trávil. Viděli jsme prvního dne strašlivý rozbroj mlhavého studeného jitra, druhého pak dne vznešený slunce východ, tichou bledostkvělost polední a utěšený západ slunce, jakož i, jdouce nahoru, příjemnost jasné hvězdnaté noci.

A tak, pocitivše radostí, o nichž mnoho tisíců lidí ani pomyslu nemá, a i z těch, kteří sobě tu cestu váží, mnozí nadarmo jdou, aneb aspoň kolik dní čekati musejí na den jasný; a rozloučivše se se Sněžkou, slízali jsme po té samé západní skále, do níž od času, co tam pruská královna byla, schody vytesány jsou, ne beze strachu a s opatrností. Pod Kobkou vedla nás cestička rozlehlou rovinou, malou pustinou Koby skrze křivec a byliny v hluboké osamělosti, až nás přivítala

Bělobuda.

Jako na slezské straně trochu pod vršinou na poskloní Hamplovna (Hampelsbaude), tak jest na naší straně v rovině pohorní Bělobuda (Weiße oder Wiesen-Baude), obě dvě tři čtvrtě cesty od sebe a každá dobrou hodinu od kaple vzdálená. Dřevěný kříž mezi oběma znamená hranice. Bouda ta 4284 střevíců nad hl. m. jest dřevěné prostranné stavení s přístěnkem na rovině pohorní dobrou hodinu kolem sebe rozlehlé, jen k polední jest stráň. Po schodech zvenku do lomenice jde se na stáj, kde pocestníci noclehují. Loňského roku jest vyzděn příbytek na způsob sálu as 30 kroků naproti. Zvnitřku jde se na půdu, kde hosté spávají všickni pohromadě. Pro ženské jest obedněná přehrádka. Hospodář hlídá 30 krav a 37 koz, které celý den po pastvě na palouku a ve křivci rejdějí, každá se zvoncem, jejichž zvonění a klinkání chvílkami těší, ale také omrzí, obzvláště když v noci, ve chlívě stojíce, ze spaní vytrhují. V zimě se bouda celá zachumelí, tak že si střechou ven skrze sníh díru hrabati musejí; pročež se také v říjnu s dobytkem do oudolí odstěhují a jen asi tři osoby s 8 krávami tam přezimují. Čistota v té boudě jak ve světnici, tak ve chlévě jest chvály hodna. Kousek nad boudou sbíhá se z močárů stříbrný potůček, padá u boudy ze žlabu na kolo, které pohybuje strojem, jenž ve přístěnku ve dvou másnicích tluče podmáslí chutné. Potůček ten má býti Fluvius albus (Bílý potok, Labe), jenž se v dolině s pramenem labským stýká. Krajina sama má něco vlastního; pustý palouk bez vnadných rozmanitostí, toliko vyhlídka na Sněžku, jež se v obhledu co osamělá skála vypíná.

Vodopád Kamienczyk (J. G. Bartsch, 1770, mědirytina)

Setrvačnost

Masná kuchařka Antonína Dvořáka

Michal Šanda

Tafelspitz

květová špička
morková kost
kořenová zelenina
cibule
divoké koření

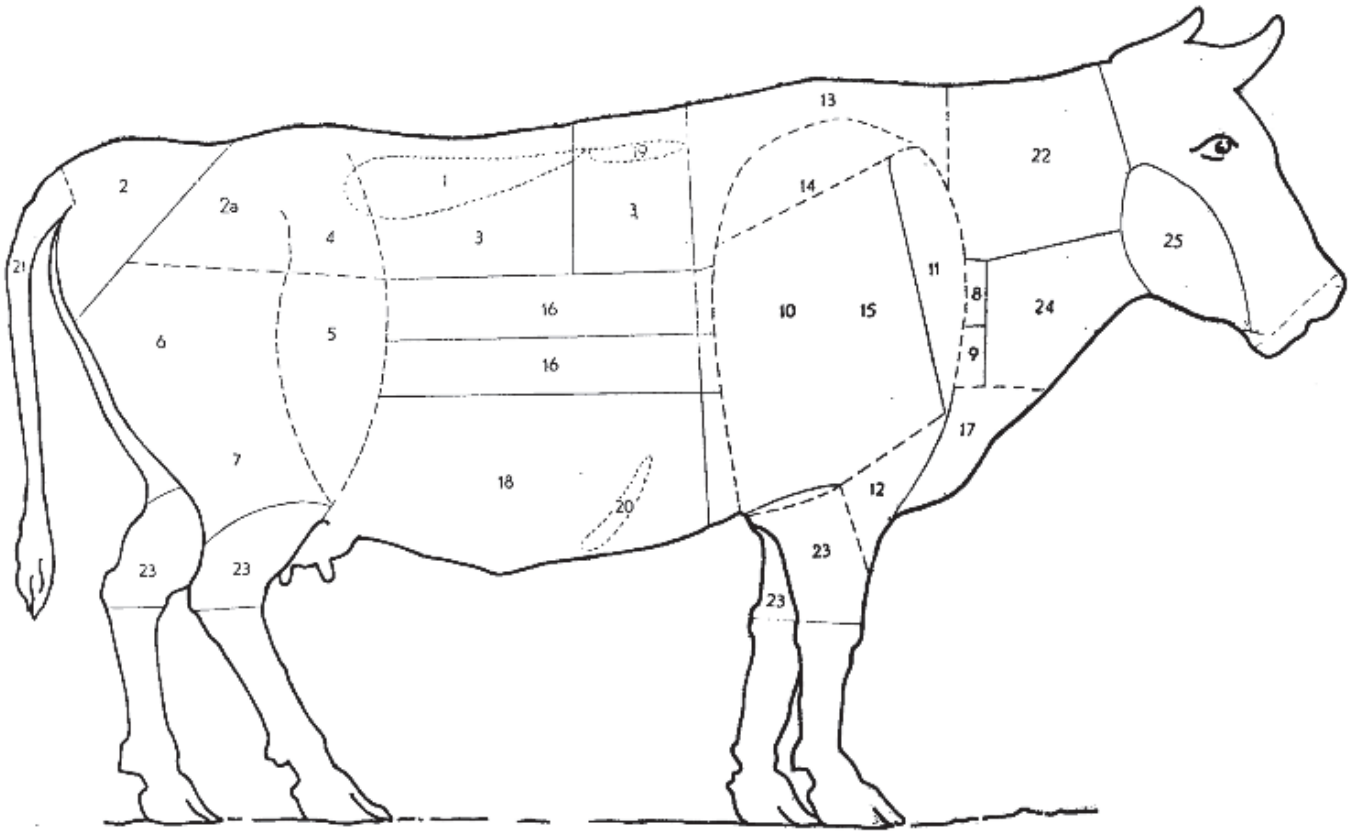
Tafelspitz – vyhlášená vídeňská specialita, její kořeny je ale třeba hledat v Bavorsku.

Maso zalijeme horkou vodou, přidáme morkovou kost, zeleninu a divoké koření. Přivedeme k varu a necháme za mírného pobublávání táhnout 2–3 hodiny. Vařené maso nakrájíme na plátky. Servírujeme ve vývaru se zeleninou a vydlabaným morkem. Do samostatné misky připravíme křen s jablkem a pažitkovou omáčku.

Carpaccio

svíčková
rukola
parmezán
balsamicový ocet
pepř

Jako první začal carpaccio připravovat Giuseppe Cipriani, krátce poté, co si roku 1931 otevřel v Benátkách legendární Harry's Bar. Název dostalo podle malíře Vittore Carpaccia. V tomto baru vznikl rovněž koktejl Bellini,

1 svíčková
2 špička, 2 a) květový šál
3 roštěnec (šus nízký)
4 malý ořech (květový)
5 velký ořech
6 vnitřní špalík (šál)
7 vnější špalík (podšálí)
8 žebro vysoké
9 žebro holé
10 plec (plec velká)
11 kužel (plec kulatá)
12 klín (husička)
13 péro
14 plecový štítek (plátek)
15 plec střední (loupaná lopatková)
16 žebro nízké
17 hrudí
18 pupek (bok)
19 veverka
20 oponka
21 oháňka
22 krk
23 kližky
24 podkrčí (štych)
25 líčko

Vedlejší části:

1 ledvinky, 2 mozek, 3 jazyk, 4 játra, 5 slezina, 6 srdce, 7 plíce, 8 brzlík, 9 dršťky, 10 lůj, 11 vemínko, 12 býkovky (varlata), 13 tlama (mulec)

prosecco se šťávou z broskví, oblíbené pití Ernesta Hemingwaye, Sinclaira Lewise nebo Orsona Wellese.

Maso ze středu svíčkového šálu nakrájíme na plátky a mezi kuchyňskou fólií rozklepeme dotenka. Na talíř rozložíme listy rukoly a na ně poskládáme plátky masa. Ochutíme několika kapkami olivového oleje a balsamica. Osolíme, opepříme. Dozdobíme hoblinkami nastrouhaného parmezánu.

Guláš

kližka
cibule
paprika
pepř

Název guláš je odvozen ze slova gulya, označujícího stádo dobytka. V původní maďarské verzi není ničím zahuštěn a konzistencí se blíží polévce. Z historického pohledu je sourozencem perkeltu a paprikáše, které vařili pastevci dobytka v kotlících na otevřeném ohni.

Kližku nakrájíme na kostky. V kastrolu orestujeme cibuli, přidáme maso a zarestujeme. Zasypeme mletou paprikou. Osolíme, opepříme a podlijeme vodou. Dusíme cca 2 hodiny. Na závěr zahustíme chlebovou střídkou.

Příloha:
houskový knedlík,
chléb

Španělské ptáčky

vysoký roštěnec
hořčice
špek
párek v jedlém střívku
vejce
okurka
cibule

Proč španělské ptáčky? O tom se tradují rozličné legendy. Nejznámější je ta, že název pokrmu pochází ze dvora císaře Rudolfa II., jehož matka Marie Španělská si na císařský dvůr přivezla kuchaře ze své domoviny. Jiné prameny hovoří o pravděpodobných kořenech v kuchyni židovské. Faktem je, že se španělským ptáčkům podobá rolka známá ve Francii coby paupiette. Poprvé byla její příprava popsána v kuchařce La nouvelle Cuisine, vydané roku 1742 v Paříži. V Nizozemsku existuje obdobný pokrm blinde vink – slepá pěnkava.

Maso nakrájíme na plátky, naklepeme a potřeme hořčicí. Jednotlivé plátky poklademe pokrájenými kusy párků, špalíky špeku, sterilovanou okurkou a rozpůleným vajíčkem uvařeným natvrdo. Zavineme a spíchneme párátkem. Ptáčky naskládáme společně s cibulí do pekáče, podlijeme a dáme do rozehřáté trouby. Po cca 10 minutách teplotu zmírníme a dopékáme za občasného polévání masa vypečenou šťávou cca 45 minut. Po změknutí ptáčky vyjmeme, výpek zahustíme jíškou a dochutíme hořčicí.

Příloha:
rýže,
houskový knedlík

Hovězí na provázku

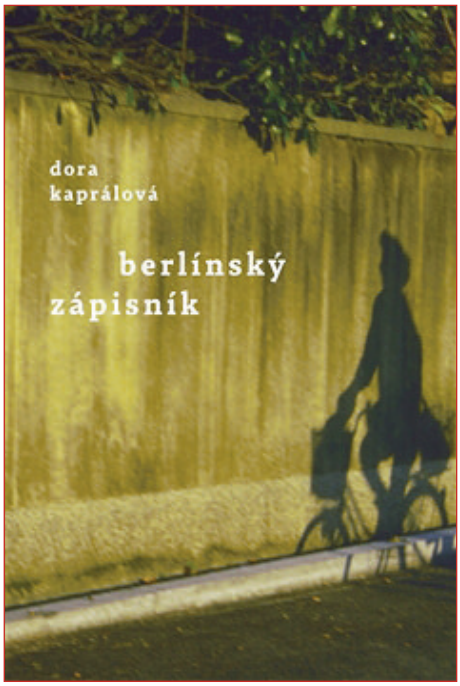
roštěnec
hovězí vývar

Recept pochází z francouzské kuchyně, jak už napovídá originální název boeuf ą la ficelle. Můžeme si jím zábavně a chutně zpestřit dlouhé nedělní dopoledne u sporáku.

Roštěnou pokrájíme na kostky a převážeme. Z konců provázku vytvoříme poutko k navléknutí na vařečku, případně je můžeme přivázat k uchu hrnce. Maso ponořené do vroucího vývaru se okamžitě zatáhne a šťáva zůstane uvnitř. Pojídáme ho okamžitě po vytažení z hrnce na prkénko, osolené mořskou solí.

Síla

Všechny děje se stávají ve městě B.

Nebude to nějaké nové a jiné nebe pod Berlínem (rudišovské)? Nebo půjde o nějaké nové a jiné nebe nad Berlínem (wendersovské)? Takto se dozajista můžeme tázat s pohledem upřeným na novou literární publikaci dramatičky a publicistky Dory Kaprálové, nazvanou Berlínský zápisník. Čili na knížku vzešlou z pera autorky žijící již desátým rokem i s rodinou v Berlíně, ergo na její dokumentární či deníkovou (diaristickou) prózu vznikající v několika časových úsecích mezi únorem 2013 a lednem 2015. Všechny žánrové otazníky přitom můžeme od prvního okamžiku smést ze stolu jako vyřešené již od prvopočátku: autorčin Berlínský zápisník je zkrátka a dobře berlínský zápisník, nic jiného to není a ani být nemá, a kdo si přesto od autorky žádá nějaké mnohem subtilnější charakteristiky nebo ještě výstižnějšího přirovnání, ten nechť zví, že nakonec cokoli zmizí, tudíž i tento z dvou roků vytrysklý Zápisník, přičemž se vytratí „tak jako skoro všechno, co svíráme tiše a bázlivě v dlaních“. Uchopme proto tuto knížku do dlaní: arciže nadmíru tiše, jistěže nikoli bázlivě.

Klíč ke všem literárním zápisníkům odedávna spočívá ve způsobu volby, co do nich zapisovat a co nikoli, poněvadž do žádného se nezapisuje všecičko a někdy dokonce velice výběrově, což je zřetelně případ nepravého literárního deníku Dory Kaprálové. Nevyslovuje se skoro nikdy k ničemu takřečeně podstatnému, poněvadž mnohem více se vypořádává s tím podstatnějším nebo dokonce s tím nejpodstatnějším: s detaily, s postřehy, s momentkami rodinnými i pracovními, nejvíce s náhlými hnutími mysli a invence. Putuje-li po německé metropoli, mívá až ostříží zrak a pronikavé pozorovatelské schopnosti, nějakého nebe pod Berlínem nebo nebe nad Berlínem si však jako kdyby vůbec nevšímala: v zápisníku vyzdvihuje zejména ty fenomény, které jsou bytostně spjaty s tzv. zápisníkovým životem. Dlí v Berlíně (nebo jinde), žije v něm a jím, leč odsouvá ho jakoby stranou, dává totiž v Berlínském zápisníku najevo výrazně odlišné tvůrčí plány. Metropole má svůj rub a líc a obojí zde jakoby vystupuje z jen někdy se projasňující mlhy zážitků či nezážitků.

Co tudíž má autorka v úmyslu nebo dokonce za lubem? Především si zakazuje častěji opakovat leitmotivickou větu Je jeden muž..., poněvadž na tomto refrénovitém spojení stála její dřívější próza Zimní kniha o lásce (z roku 2014). Co si nezakazuje, to nám s různou intenzitou vypoví: chce totiž, hodlá a přeje si v tomto „deníčku“, jak ho sama pojmenovává, „přemýšlet, analyzovat, dumat, rozkrývat, ohraničit, rozebírat, ohmatávat, pečlivě rozbrázdit vrstvy skutečnosti, bedlivě zkoumat, vkročit do hlubin, vnořit se do krtinců, objevit jádro pudla, vypísknout racionálně, čmuchat zmámeně, sklonit hlavu láskyplně, vklínit se mezi kolena milovaného muže (mého muže)... anebo dětinsky a svobodně plácat páté přes deváté“. To vše činí notně vydatně a na svět přichází Berlínský zápisník.

Vzhledem k tomuto až obsedantnímu a pochopitelně i nepřetržitému či dokonce až nekonečnému (ovšemže pokaždé v rozmezí několikaměsíčního zápisníkování) přemýš-

lení, dumání, ohmatávání, zkoumání, objevování, čmuchání, noření a vkliňování se doménou daného zápisníku zakrátko stává všudypřítomná autorská reflexe, vévodící a vládnoucí všemu, o čem se tady hovoří obšírněji nebo i v hutné zkratce, reflexe skrývající se nebo se naopak zjevně zračící v rozmanitých, povětšinou sporých a uměřených promluvách a poznatcích. Především je však tato tvůrčí reflexe nejednou rafinovaně skrytá či ztajená sui generis, byť se umně halí za všelijakými profánními, záměrně všednodenně temperovanými situacemi. Podotkněme, že pro toto zápisníkové pásmo reflexí je nemálo charakteristická i cílevědomá nedořečenost nebo jakási tajnůstkářská „zářečnost“: kupříkladu autorka jede do S. a dovíme se leccos o cestě do S., nikoli však, co je „za ní“, co tam pohledávala a co se jí v S. přihodilo nebo nepřihodilo. Svrchovaně důležitější je v jejích očích přece sám fakt vlastní cesty, nikoli její (pomíjivý) cíl a její (časové) odůvodnění. Resumujme: napořád je důležitý život zápisníkový, nikoli život mimo zápisník. Méně postřehnutelný a méně reflektovatelný.

Právě o deníkové, urputně beletristicky koncipované poznámky nebo o dokumentární záznamy tu jde především a jde o ně ve vší vážnosti, i když Kaprálová má od textu patřičný odstup a dokonce mluví o svém „pokoutním zápisníčku“. Také ho s gustem podrobuje diaristické metakritičnosti: konstatuje s náležitou sebekritičností a beze stopy po samolibosti, že je to „zápisník důkazný, hloupý ve své soběstřednosti a vášnivé naivitě, s níž se snažím do slov vtisknout sotva znatelná gesta těch, na kterých mi záleží, i pohyby rukou těch, kteří se mi tady pomalu stávají lhostejnými“. Nespatřuje v tom ovšem žádnou „ušlechtilou střídmost“, nýbrž „prachobyčejnou nerozhodnost“. V tom, o čem píše, ve zkratce, v náznaku, případně i podrobněji, vypovídá zejména o tom, nakolik intenzivně si je vědoma všeobjímající soudobé „maskulinní nejistoty“ a „femininní prázdnoty“ a nakolik ji dovede pojmenovávat a posléze přímo stejně jako nepřímo postihnout.

Není divu, že v tomto autorčině donekonečna se rozevírajícím vějíři bleskových záběrů i zpomalených zamyšlení se dostane i na literární díla. Nikoli na recenze, nikoli na pojednání, spíše jde o takové dojmy mimochodem, zaslouží si však připomenutí. Slova jednoznačné chvály připadnou Patriku Linhartovi a jeho publicistice uveřejňované v Tvaru: však není sama, kdo se na ni těšíval! Naopak se poněkud překvapivě Kaprálová příznivě vyjadřuje o Vieweghově polodeníku Můj život po životě, přičemž může zaujmout její konstatování, že by asi také ráda „trpěla“ v apartmánu u moře. Pak mluví o autorově „buržouzní podobě smutku“, načež se znenadání oboří na „nemajetné“ recenzenty, dokonce prý na celý „pluk číhavých, momentálně zdravějších recenzentů“. Ty zatracuje, leč neuvědomuje si, že fenomén zvaný „majetní recenzenti“ neexistuje. Snad naposledy se k nim dal počítat president Masaryk, píšící recenze pod pseudonymem. Žel nejsem majetným recenzentem, nicméně bych soběstřednou a zpupnou, byť i nešťastnou spisovatelovu knížku vychválit nesvedl.

Z tohoto pohledu je Dora Kaprálová mnohem srdnatější a statečnější ve svém hodnocení románu Václava Kahudy Vítr, tma, přítomnost, ergo prózy, o níž kdysi Michal Šanda prozíravě napsal, že „tahle kniha se nebude líbit“. Kaprálové se líbí a dokonce se jí velice líbí: pokládá tuto knížku, kterou přirovnává k deltě, za „podivnou, vyčerpávajícím, svým způsobem dokonale vyšinutou a tím hlubokou knihu, brilantně a taky nehorázně masitě napsanou, místy nechutně (údem živočicha), text nabušený mezaliancí styků, které navzdory všemu drží pohromadě“. Hledá i další charakteristiky Kahudova románu jako „hraniční vodopád slov, ponorná řeka, báseň bez bázně, opus magnum, politika nechutných vnitřností…“ Bývalí spisovatelovi přátelé a Putinova česká rozvědka medle autorku zařadí na seznam nepřátel a nepřátelských objektů. Možná nikoli náhodou Kaprálová několik měsíců v psaní Berlínského zápisníku nepokračovala, jako kdyby byla tímto románem uhranuta.

Až v závěrečných záznamech se v Berlínském zápisníku objeví slovní spojení, které je kýženým klíčem k výkladu a k pochopení autorčiných deníkových textů. V prapodivném, téměř nesrozumitelném světě tato key words znějí: unavená emoce. Vskutku, všechny zápisníkové emoce jsou unavené, celý zápisníkový život je unavený, potřeboval by pokropit živou vodou, nejen změtí protichůdných informací. V tomto světě bolestně chybějí přeludy tajemství a nejkrásnější jsou ta tajemství, která jsou pouze naznačena. Třeba když dítě slibuje kamarádovi, že mu pošeptá, jak v Berlíně kakají ježci.

Vladimír Novotný

Dora Kaprálová: Berlínský zápisník. Druhé město – Martin Reiner, Brno 2016.

Opomenutá novela s neopominutelnými vysvětlivkami

Když jsme mezinárodní vědeckou konferencí konanou konferencí slavili jeho pětasedmdesátiny, podřekl se, že by cyklus próz se svým oblíbeným (částečně autobiografickým) hrdinou rád uzavřel textem, jenž by obsáhl zkušenost (nejen oné hlavní) postavy se dvěma zcela reálnými totalitami i jemně surreálným návratem do čerstvě svobodné vlasti, zkušenost ozřejmující a projadřující se na dvou poněkud odlehlých abiturientských srazech někdejších spolužáků z kosteleckého gymnázia.

Nad výsledným opusem se mi několikráte co obláček tu bílý, tu už černající zjevilo slovo: Bohužel. Především se takto navždy uzavřely osudy jedné z mých nejoblíbenějších literárních postav, realistického snílka, ironického glosátora stejně jako soucitného šarméra Dannyho Smiřického, jeho (marná?) pouť za hledáním uspokojení možná vlastně více duchovního než fyzického českými stejně jako osobními dějinami od čtyřicátých let dvacátého století (století dvou totalit), promluvy vypravěče ve své nespolehlivosti dožadující se vědomí i svědomí recipientova.

Jenomže novela předznamenaná autorovými slovy - "Obyčejné životy jsem dokončil v osmdesátém roce života. Do jisté míry je to sumář, neboť tím rokem opravdu začíná stáří." - je také posledním rozsáhlejším dílem jejího pisatele Josefa Škvoreckého (krátce po jejím druhém, přepracované vydání [2010] Josef Škvorecký v r. 2012 umírá v kanadském Torontu). Takže se jí uzavírá nejen život jedné z literárních postav, ale také tvůrčí dráha a pozemská existence jejího autora. A sumářem je možná právě u vědomí blížícího se konce; jež se domáhá uzavření,scelení nejen příběhů, osudu, ale vůbec i myšlenkového světa; řekněme to asi takto: vytvoření uměleckého poselství usilující se přesáhnouti konečnost lidské existence či okraje stránek, na nichž je tato vypsána.

Ono bohužel se varovně rozbliká ovšem také nad faktickou neexistencí rozsáhlejší kritické recepce posledního výrazného tvůrčího počinu Josefa Škvoreckého: nad tímto faktem si říkám, že pro spisovatele je tou nejhorší věcí, jež se mu může přihodit, nikoli tvrdá a zdrcující kritika (ta může v posledku býti věru dobrou reklamou), nikoli kritika tupá a nechápající (po níž zpravidla následují pokusy o porozumivý výklad zejména těch pasáží, jež byly nedostatečně disponovanými recenzenty zkresleny), ale mlčení – uzavírající se jako hladina bažiny navěky tě odsuzující k úloze stromových přesliček (možná po letech někomu zasvítíš; ale budeš si ještě podoben!?).

Nemohu samozřejmě smlčet, že jsou tu ještě další bohužel - a že také já měl se Šk-

voreckého knihou nemalé problémy. Chápu tedy recenzenty, kteří se nechtěli namáhat a klestit si cestu řadou aluzí (odkazujících na předchozí Š. prózy s týmž hlavním hrdinou / vypravěčem) za pomoci obsáhlých autorových vysvětlivek tvořících v závěru svazku samostatnou kapitolu. Připomínají se nám fakta, děje a postavy stojící často in margine jinak obsáhlých předchozích Škvoreckého prací; navíc se ZDE připomínají v novém (předchozí obraz přehodnocujícím) osvětlení. Pamatujeme si, podrželi jsme v sobě někdejší prchavé siluety? ...abychom měli s čím srovnávat.

Unese toto vše novela; navíc přetížená množstvím postav (množstvím, jehož se dožaduje potřeba syntézy: totiž srovnání mezi NĚKDY a NYNÍ)? Novela pracující s prostřihy mezi několika časovými pásmy: vzpomínkami na čas protektorátních, válečných maturit, na konec války s potomním (u mnohých hraným, u mnohých vědomě zištným) budovatelským nadšením (doprovázeným skepsí vědoucích i nedobrovolnými oběťmi s ním aktivně nesouhlasících), trojí Dannyho návštěvou v rodném Kostelci: těsně po matčině úmrtí; na první z abiturientských srazů konající se na počátku politického uvolnění v letech šedesátých, na druhý ze srazů těsně po sametové revoluci.

Tato pásma jsou navíc vyplněna především příběhy – často v drobné anekdotě konfrontujícími neúplné poznání něčího osudu (například v té době v místě dění zrovna nepřítomným Dannym) s podánímjiného vypravěče, které jako by v několika ostrých tazích rekonstruovalo rozporuplnost našeho myšlení, našich slov i skutků. S vědomím mezí i možností, které takováto metoda s sebou přináší. Toho, že se jisté věci odehrály „dávno“ a jejich svět už zmizel, že z někdejších tváří častokráte zbývají „jenom přízraky“, že otázka po sepětí malých dějin s těmi velkými („Co se to stalo?“) bývá zase častěji zodpovězena příběhem než výkladem. Ne vždy se však příběhy protínají – tehdy ne, pokud „se minulosti rozešly, přestaly se podobat.“

Snad ani nebylo lze jinak. Koneckonců nese kniha podtitul: Novela pro stálé čtenáře. Nechtěla tedy stát před tvýma očima osamocena; dožaduje se zpětného čtení předchozích Škvoreckého prací, jejich doplnění o to nové, co se dozvěděl vlastně až nyní. Nabízejí se slova o otevřeném díle...

O díle otevíraném vlastně hned několika směry. Nejen k vlastní tvorbě předchozí, ale také k uměleckým a vůbec ideovým hodnotám, v nichž naše kultura, literatura bytuje: Ať už půjde o jednu z biblických ran v podobě much vyletujících z mělkých hrobů po válce povražděných Němců (odkud se však vzaly ty, které se opíjejí do mrtva na barovém pultu abiturientského srazu?), ať už jde o zdánlivě vnějškovou máchovskou ozvu v podobě jmen parátujících v samém závěru Máje.

Takováto otevřenost se ovšem téhož dožaduje od svého čtenáře. Schopnosti domýšlet příběhy postav za hranice, jež jim určil autor. Řekněme tedy: explicitního morálního ponaučení se nám od Josefa Škvoreckého nedostane. Zobecněné historické zkušenosti také ne. Jak vypadá skutečné hrdinství, kterak žíti v pravdě se sebou samým, zdali hodnoty jako přátelství nebo láska zůstaly už napořád odsouzeny býti morálním i literárním kýčem, zda a čím můžeme přesáhnouti za hranice své existence fyzické – to vše vlastně musíme doříci sami. Toliko poučeni a nasměrováni textem. Ale stojící už nad ním a hovořící ze sebe a za sebe.

Možná i toto je pro současného čtenáře obtížné...? Třeba se nechce otevírat, svěřovat a odhalovat při tom ledví? Dá raději přednost příběhům zcela uzavřeným – i tím, že je mu řečeno, co si má myslet – anebo vezme zavděk především takovými, o nichž a nad nimiž netřeba myslet!?

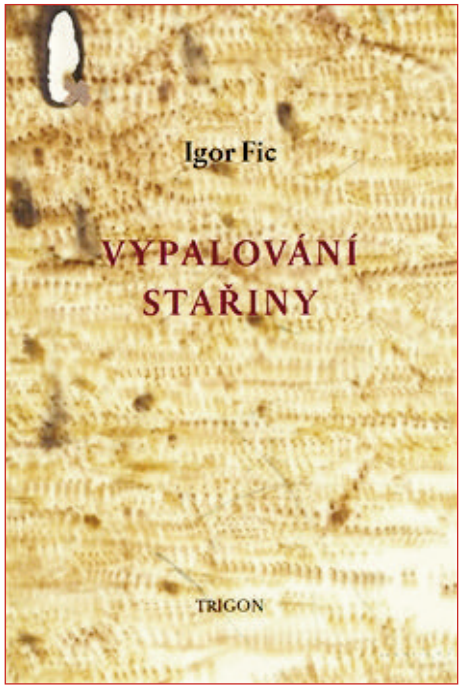
Ne dokonalost, ne hladké tvary. Ale: cesta k ní i k nim. Úsilí. Bohatá slovní zásoba, přesná obraznost přesného rytmu. Přesnost – vůbec jedna z nejdůležitějších vlastností Škvoreckého próz: nebývají v nich slova navíc, vatovité výplně rozbředlého vyprávění. Pokud nalezneš pasáž lyrickou, věz a viz, že jesti také plastickou: hmatavým, takořka smysly vnímatelným ukotvením dění.

...není nakonec oním největším hrdinstvím prostá lidská slušnost? Za všech časů, režimů a vlád. Odmítnutí zapřít rozum a jím poznanou pravdu. Lhát jenom proto, abych se měl lépe.

Ivo Harák

Josef Škvorecký: Obyčejné životy. Book and Cards. Praha. 2. vydání. Náklad a cena neuvedeny. 160 stran

Rozprava o zemi, pouti a poezii

Známe se už nějaké to desetiletí, ještě z časů těsně polistopadového brněnského HOSTa. Jednou nebo dvakrát jsme se setkali v jeho redakci (to když jsem přinesl nějakou tu redakci), občas také na konferencích. Těch se však příliš neúčastnil, zákonitostí tak zvaného akademického provozu příliš nedbal. Psal málo, leč zevrubně. Jeho příspěvky (mluvené i tištěné) rády překračovaly běžný úzus; a já tak mohl obdivovat, do jakých že filozofických či teologických souvislostí se odrazil od původního (rozebíraného) literárního textu. Velmi často jsem měl také pocit, že samo ukončení bylo mu diktováno konvencí: nedostatkem místa, limity časovými, potřebou přece jen to nakonec nějak uzavřít. Jako by však stále ještě nebyl hotov, jako by pro něj vůbec bylo obtížné vyslovit závěrečný a definitivní soud: jeden z mnoha možných. Přestože vážil slova a jeho formulace se snažily být přesné až axiomatické, myslím si, že samo psaní pro něj bylo oním šaldovským utrpením, vyhnáním z ráje. Myslím si tudíž, že daleko více než psát baví jej přemýšlet, třebas i nahlas přemýšlet. Tak nahlas, že s ním můžeš sice nesouhlasit, ale musíš myslet s sebou. Přít se, formulovat názory a stanoviska vlastní. Usvědčen z neúplnosti, nepřesnosti tato opravovat. A znovu. A studovat a učit se pevným základům.

Tentokrát se ovšem Igor Fic představuje trochu jiným žánrem; řekněme, že zabrousil ku kořenům demlovským, mezi ego-dokumenty. Jak praví Božena Správcová: „Autor... rozvíjí tři hlavní tematické okruhy: úvahy o poezii, umění, kultuře a náboženství se prolínají se vzpomínkami na vlastní poutní cestu z Hostýna do Svaté Hory u Příbrami, třetím motivem je hledání původu autorova rodu, viditelných i skrytých kořenů vlastní existence, ve vztahu k zemi. Stejně jako témata se prolínají i žánry - esej, poutní deník a memoáry."

Rozprava o zemi, pouti a poezii nese titul Vypalování stařiny. Nejen tímto mi připomněla mnohé z mé vlastní minulosti, nejen tím mi někdy až bolavě ozřejmila přítomné. Ono to z Tišnova není do míst autorova dětství – Boskovic a Blanska – zase tak daleko, do mého dětství a zrání strměla Květnice stejně jako literatura lákající svojí ostrohrannou uzavřeností. Také Fic si za příklady volí tvůrce i lidi nesnadné; mnohdy vnímané co portréty z plakátů. Florian, Váchal, Deml, Holan, Jirous. Když se interpretace textu stává vpravdě kontemplací. Byť ne se vším jsem srozuměn: Bojím se například, zdali onen most mezi Erótem a Bohem (vystavěný z cihel - veršů Kuběnových) při svém odvážném klenutí nehrozí zřícením...? U některých formulací přemýšlím, zdali je stylistická jich přesnost dostatečně podložena přesností významovou, shodou tvrzení s objektivní skutečností a naší zkušeností; nebo zdali nejde snad o demlovské pravdy okamžiku: „Přičemž každý orgiastický prožitek je se smrtí srovnatelný..." - odkud Fic tohle ví? Je lidská zkušenost pře-

nosnou a v úplnosti druhému sdělitelnou? I zkušenost smrti?

Také jsem se tázal, zdali lze pojetí Lásky na s. 36 bezezbytku spojit s Božstvím? Nevytrácí se z něj až ku neparnosti agapé či caritas? Axiomy se většinou dožadují jednoznačného přijetí; o těch se nediskutuje. Nicméně tohle všechno si rád vyřizuji se svým vědomím a svědomím. Přu se tedy nejen s autorem… „Církev nemá, až na výjimky, vkus a smysl pro umění.“ Tož tady bych medle potřeboval příklady dobrého i zlého. Na první hromádku dává Fic například Senetářov (k čemuž doplňuji: architekta L. Kolka), na druhou třebas Jurkovičovu křížovu cestu svatohostýnskou. Obé znám, s obojím souhlasím (háje Jurkovičovy Luhačovice ovšem). Ale všude se mi tak dobrých příkladů nedostává.

Ale což - nejen v jejich hledání a domýšlení jesti svoboda. Stejně autorova jako čtenářova. Svoboda pouti zemské i pouti pamětí, četbou, myšlenkami. Svoboda nalézání souvislostí zdánlivě nepatrných, jenomže přesto pevných. „Umění rozlišovat, ne třídit.“ Hle, toto se děje kolem mne, toto se odehrává ve mně, k tomuto se upínám, tímto jsem obdarováván a tvarován. Tedy jde možná o jakousi veřejnou, literární zpověď. Stylizovanou výběrem slov i faktů jimi podávaných, rytmem řeči i tím, co v ní bylo smlčeno. Odstíny a kontrasty, které umějí vážit a hodnotit: Vedle sošně trvalého stojí fyzické pochody a procesy i jejich výsledky: „Ta hovna padala celá desetiletí a staletí na skálu, na níž stojí hrad.“ Pernštejn. Ano, zpověď. Jako se zpovídávali putující před samým koncem své pouti, slavnou mší svatou. Odráni ze zbytného.

Fic je ovšem poutníkem kromobyčej sečtělým a poučeným – šířka jeho zájmů je i v naší literární obci věru neběžnou. Nemáš ovšem v posledku pocit, že ti tu vystavuje na odiv svoji intelektuální převahu. Spíše se tě snaží vésti: na na tvé vlastní pouti, leč k jejímu uskutečnění. „Nikdy nedosáhneme cíle na tomto světě, ale je těžké přijmout svět, pokud neputujeme.“

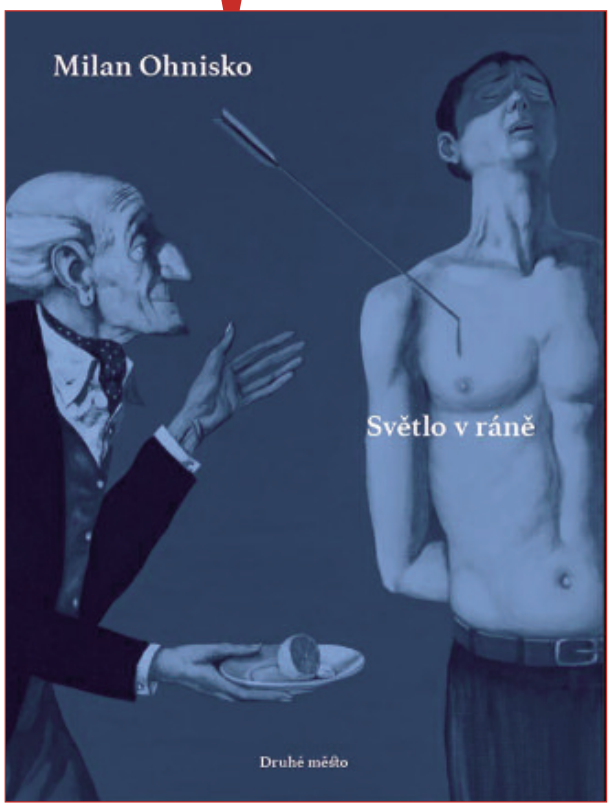
Ivo Harák

Igor Fic: Vypalování stařiny. Trigon. Praha 2015. 1. vydání. Náklad neuveden. 140 stran.

Ale což - nejen v jejich hledání a domýšlení jesti svoboda. Stejně autorova jako čtenářova. Svoboda pouti zemské i pouti pamětí, četbou, myšlenkami. Svoboda nalézání souvislostí zdánlivě nepatrných, jenomže přesto pevných. „Umění rozlišovat, ne třídit.“ Hle, toto se děje kolem mne, toto se odehrává ve mně, k tomuto se upínám, tímto jsem obdarováván a tvarován. Tedy jde možná o jakousi veřejnou, literární zpověď. Stylizovanou výběrem slov i faktů jimi podávaných, rytmem řeči i tím, co v ní bylo smlčeno. Odstíny a kontrasty, které umějí vážit a hodnotit: Vedle sošně trvalého stojí fyzické pochody a procesy i jejich výsledky: „Ta hovna padala celá desetiletí a staletí na skálu, na níž stojí hrad.“ Pernštejn. Ano, zpověď. Jako se zpovídávali putující před samým koncem své pouti, slavnou mší svatou. Odráni ze zbytného.

Světlo vráně

Určujícím životním zážitkem byla pro básníka Milana Ohniska (* 1965) následující událost: coby čtyřletý klučina seděl na zápraží před rodinným domkem své babičky v Brně – Židenicích. Babička připravila k obědu rybí pomazánku, protože ale ryb bylo víc, než potřebovala, poslala Milana na dvůr, aby zbylými nakrmil koťátko, zrzavého kocourka s plaménkovitým žíháním na bocích, Ohníčka. Jak Milan vyndával šproty z plechovky a podával je koťátku, uviděly to vrány, sedící ve větvích ořešáku. Slétly se na zápraží, a když sezobaly do poslední šupinky všechny ryby, rozklovaly i nebohého Ohníčka.

Po dlouhých dvaatřiceti letech se s tímto traumatem z dětství pokusil Milan Ohnisko vyrovnat ve své prvotině. Sbírku Obejmi vránu! na poslední chvíli, když už byla sazba v tiskárně, přejmenoval na Obejmi démona! Toto autorské a lidské selhání se mu už nikdy nepodařilo napravit. Sbírku Vraní inferno v opět posledním okamžiku přejmenoval na Azurové inferno a nejinak tomu bylo v případě sbírky Mé erbovní zvíře je vrána. Předlouhé roky strávené na Freudově kanapi v útulku pro kočky nakonec zmarnil a za své erbovní zvíře prohlásil strom.

Po vzoru biblického Petra tedy třikráte vránu zapřel. Teprve po dosažení kmetského věku Abrahámova v sobě konečně našel dostatek mužnosti a na sklonku loňského roku vydal v nakladatelství Druhé město sbírku Světlo vráně. Na své si zde přijdou rovným dílem milovníci poezie, horrorů i ornitologové. O vranách v nejrůznějších situacích a podobách pojednává třiceti básní a drobných básnických textů. Na závěr, pro alespoň přibližnou představu, uveďme jeden z nich:

Konec světa

Krouží kolem mě. Šermuje rukama. Chce mně ublížit? Snažím se zachovat klid. Zdá se, že ho to dráždí.

„V žádném okamžiku svého života jsem neuměl žít líp. Ale to nikdo, ani ty," chci mu říct. Sotva však otevřu ústa, promění se v suchý, průsvitný list s jemně narůžovělým žilkováním. Tohle není on. Nebo je? Zvednu ho z chodníku a zblízka si ho prohlížím. Leží mi nehnutě v dlani. Vypadá jako mrtvý motýl. Položím ho opatrně do trávy. Platany. Letná. Támhle je kolotoč. Když jsem byl malý, tak přece... A tady jsem potkal svou první ženu. Nebo to bylo jinde? Je šero, skoro už tma. Náhle mne zaplaví oslepující světlo. Z neidentifikovatelného létajícího objektu vylétávají černočerné vrány. Tři, čtyři... pět! Jsou překrásné. A veliké! Nemají co do činění s Řeckem, Římem, Řípem, s nižádným trmácením a lopotou.

Krouží kolem mě. Je to chvíle, na kterou jsem celý život čekal. Mlží se mi oči. Nevím, co bude dál.

Michal Šanda

Milan Ohnisko: Světlo v ráně, Druhé město, Brno 2016

Ať si každej vydává co chce...

Pedro Rodriguez

Vyšlo:

Na dvě tiskové strany se rozlila oslavná „žvanilost“ Petra Adámka (Host, 8/2016) na konto knihy *Kabinet mistra Vrchlického. Výbor z básní Jaroslava Vrchlického.* Vydalo Druhé město, Brno 2016, vybral a uspořádal Ivan Wernisch. Autor se označuje jako literární kritik, čímž pro bystré čtenáře víceméně omlouvá své nebohé činění.

V úvodu cituje deníkový zápis Ivana Slavíka k výboru z Vrchlického Zdeňka Pešata, který vyšel v roce 1973. Je to pár vět končících povzdechem: *Nikdy nebudu mít příležitost sestavit jej.* Domnívá se (Slavík), že by to udělal dobře. Mladším čtenářům nutno dovysvětlit, že Ivan Slavík, ač velký básník, jenž jako mnoho jiných odnesl společenskou nenormalitu zřízenou karlínskými kluky tovaryše Gottwalda, přece jen byl současně i neobyčejně sám sobě nedoceněným odborníkem téměř na vše, co se týkalo literatury. Vetknout tento jeho chmur na začátek Vrchlického oslav je samo o sobě úsměvné. Slavíkovi bylo jedno, o koho by šlo, jediné důležité mohlo být pouze to, že výbor by učinil on sám.

Na konci textu je mimořádně kompulzivní věta: *Ivan Wernisch svůj výbor nedoprovodil předmluvou ani doslovem, lze se však domnívat, že nejen básnické umění, ale též lidský profil Jaroslava Vrchlického byl popudem k této nanejvýš citlivě připravené knize, která ve svém úhrnu působí dojmem přesvědčivého portrétu velkého a stále živoucího tvůrce.*

Napíše-li literární kritik, že je kniha „nanejvýš citlivě připravená“ a že „ve svém úhrnu působí dojmem přesvědčivého portrétu“, jak moc se to liší od vrků třeba šéfa Senátu Parlamentu ČR, který s dopisem, v němž čtyři představitelé českého státu s uctivou pokorou prosí o možnost pobývat ve stínu Velké čínské zdi, souhlasí, ale nepodepsal ho (i když je tam jeho podpis uváděn).

Starý dobrý F. X. Š. píše o Vrchlickém (Šaldův zápisník I., 228–230), třebas toto: (...) *Mnohem více než tvůrcem básnickým byl Vrchlický připravovatelem cest a budovatelem podezdívky k tvorbě příštích generací. Jeho tvůrčí dílo básnické není* [vyznačil autor] *jedinečné v moderní literatuře české, jak se zdá vznětlivému enthusiasmu některých jeho vyznavačů kritických.* (...) *Mně se zdá, že nadouvají význam Vrchlického do těch rozměrů, jak to činí Voborník, Novák nebo Thon, mohou jen ti, kdož nepoznali s dostatek a s dostatek nepromilovali a nepochopili básnického díla tvůrčího, které vzniklo v Čechách po Vrchlickém.*

Taky se mi tak zdá, i když už to bude brzy 90 let, co tohle svatý Xaver české literatury napsal.

Kniha je na pohled pěkná, s výsekem v podobě klíčové dírky ve slepotisku v podobě plechového štítku, kterým bývával otvor pro klíč opatřen. Vyšla s laskavou finanční podporou Ministerstva kultury ČR.

Čili poznání: Důvod vydání této knihy hledejme ve vztazích Reiner–Wernisch, ne však v přílišném smyslu přínosu vydání takové knihy. Jestli je Vrchlický něčím současnosti přínosný, pak Rytířem Smilem & spol. Zdálo-li vy se vám to směšné, opak je pravdou. Právě proto, že je zde zřejmý autor, básník ve své době pro národ zásadní, je to důkladné podtržítko pro existenci takých „erotických“ textů.

Vyjde: *Jan Hanč: Události (definitivně postdefinitivní vydání)*

Deníkové dílo Jana Hanče patří k nejvýznamnějším knihám v poválečné české literatuře. Jeho 14. vydání, jehož editorem je osvědčený Michael Špirit, vůbec poprvé přináší znění svazku ověřené a opravené podle dochovaných autorových strojopisů, především změnu čárky na středník na straně 56. Již předchozí 13. vydání bylo definitivně definitivní, proto je současné vydání postdefinitivní.

Ze starých letopisů:

Lásku najdeš všade

markýz de Sade

Liszt a Wagner...

Sála v Piešťanech

2.

3.

Akce

Poslední kousek

Vojtěch Šarše

Nakonec se to povedlo. Lidstvo porazilo samo sebe vítězstvím nad přírodou. Celý zemský povrch pokryl beton a železo. Přikryl ji chemický háv, uspal zkažený vzduch. Vše se zbarvilo do zničující temně šedé.

Tekoucí voda, větve kývající se ve větru či samo listí počaly začátkem dvacátého století existovat jen v bioparcích a zelených rezervacích obehnaných vysokými zdmi. Ve století následujícím se uměle udržované, zvlněné, zalesněné plochy vymýtily a začaly se ukládat na přenosné paměťové karty, které se staly nedílnou součástí každé vygenerované domácnosti. Pouště a savany se zdigitalizovaly, horská pásma ustoupila mrakodrapům. I té zšedlé městské zeleně, čišící špínou a ježící se odpadky, začalo rapidně ubývat (vše se zapracovávalo do železobetonového města). Zmizely i ubohé trsy trávy, které rašily z širokých mezer mezi dlaždicemi. Nebylo již vidět nepojízdných, opuštěných vraků obrůstajících plevelem, které se zanechaly svému osudu na parkovišti. Nebyly totiž vraky ani parkoviště.

Každá druhá lampa se otočila směrem do nebe, aby pomalu zhasínající hvězdy a ocelová barva oblohy nedeprimovaly obyvatelstvo. Vše přírodní zhaslo pod světelným znečištěním. Vysušily se řeky, olejnaté rozlehlé skvrny a oceány, protože jejich prázdná rezavě železná barva podněcovala v lidech myšlenky na sebevraždu. Vznikl tak alespoň další prostor pro nelidská obydlí. Vyschlé prostory byly určeny pro ty nejchudší, neboť nebylo možné z již tak neúrodné půdy odstranit kolomaz, která se ve vodách hromadila celá staletí. A ta pak způsobovala smrtitvorné plísně, které prolézaly základy budov a usazovaly se na lidských orgánech, jimiž se chtěly prožrat na světlo světa. Světlo se však již dlouho neukázalo, prožíraly se tedy dál tmou.

Došel benzín, padly skleníky s bezmolekulární zeleninou a ovocem, přestal foukat vítr a na umělé rozproudění vzduchu nebyla elektrická energie. Ta se musela šetřit pro jiné uměle udržované přírodní procesy. Existence znehybněla, všichni trpěli. Elektrika nahrazovala dokonce nedostatek vitamínů. Těhotné ženy, jimž se nedostávalo dostatečného množství živin, byly napojené na vysoké napětí. Pravidelné výboje do jejich dělohy dopomáhaly syntetickému růstu plodu.

Jediná organizace, jež nakonec profitovala z digitální mechanizace světa, byla městská hromadná doprava: tramvajové koleje se zavedly úplně všude, na světě vzniklo několik miliard nových zastávek a na koleje se vytěžily poslední kusy železné rudy. Dokonce i automobily se vším, co k nim patřilo, se přetavily na koleje. Na každé místo na planetě bylo možné se dopravit tramvají. Jelo se vždy téměř rovně s minimálními výškovými změnami.

Ještě dřív než se stalo tohle všechno, ještě dřív než vymizela levná pracovní síla, objevil se jiný alarmující problém: prostor. Při prvním nedostatku místa, potom co se

Došel benzín, padly skleníky s bezmolekulární zeleninou a ovocem, přestal foukat vítr a na umělé rozproudění vzduchu nebyla elektrická energie.

betonem a železnými pruty překryla příroda, se zrušily hřbitovy. Lidé si uvědomili, jak velké a nevyužité prostory hřbitovy představují. A stejně, na co jsou vzpomínky, když není místo. Medicína došla tak daleko, že nás sice udržela při životě do sto dvaceti let, ale přesto nebylo na co vzpomínat. Víc jak půl života jsme však byli nemohoucí, ochrnutí či nevidomí. Nezbylo nic než půl století trvající utrpení před zapomenutou smrtí. Jelikož nebyly žádné nemoci, všechny jsme vyhubili, překvapivě ještě rychleji než zvířata, nezbylo tedy nic horšího než život.

Po hřbitovech zmizely silnice, bez aut je nemělo cenu udržovat. Vznikla tak nekonečně dlouhá řada téměř neobyvatelných domů: mezi tramvajovými kolejemi a původní řadou domů, tam kde se před tím vinula silnice. Byly dost hubené a museli jimi vést chodníky ke stanicím tramvají. Přízemí těchto nově zbudovaných domů sloužilo jako průchozí chodník. Prvním patrem obyvatelé původních domů procházeli, aby se dostali ze zastávky do svých bytů či z bytů na zastávky. Tramvaje jezdily v noci i přes den ve stejných časových intervalech. V nově vestavěných domech se vše otřásalo v rytmu kolejnic, které nesly vagóny. Mezi domy nebyl žádný volný prostor: do původních domů se zaklínila linie nových budov, ty na sebe také doléhaly, nad tramvajovými kolejemi se tedy vytvářely obývané tunely. Z domovní chodby se vyšlo rovnou do tramvaje a z tramvaje rovnou do cílové budovy. Architektura přestala existovat. Navždy se dalo přednost účelovosti před tvořivostí či představivostí. Bylo nezbytně nutné využít všechen prostor. Všechny budovy do sebe musely přesně zapadnout.

Vznikla také agentura sebevražd. Pořadové číslo skoku pod tramvaj bylo vydáno za malý poplatek a po odevzdání občanského průkazu. Sebeodnětí života, tak se tomu začalo říkat, bylo pečlivě zapsáno do jízdního řádu. Docházelo tak k různě dlouhým, ale kontrolovaným zpožděním. Pro tyto sebevražedné účely se vytvořilo automatické čištění kolejí. Každou hodinu se na několik vteřin zastavily tramvaje, pod jejich koly prošla tlaková vlna, odstraňující zbytky, které by mohly narušit jízdu. Takto přemístěné ostatky byly nahnané do vytvořené díry (po každém desetikilometru se rozevřela pod kolejnicemi tato bezedná a smrdutá díra, kam se vše propadlo).

Co je nejhorší, nejodpornější a nejstísněnější? Pronájmy trávníku, hlíny a půdy. Za několika zdmi a pod několika střechami se za pomoci umělého světla udržoval trávník a původní půda, které dohromady produkovaly čistý kyslík. Tráva z uměle vytvořených atomů, jejíž chlorofylové váčky jsou propletené magneticky vodícími žilkami, které vysílají jemné elektrické výboje při sebemenším setkání s tekutinou. Jakmile se jich dotkne lidská kůže, nastává nevratné popálení druhého stupně.

Trávníky se udržují, protože fotosyntéza je jedním z posledních procesů výroby, které nejsou poháněny benzinem, elektrikou či jiným palivovým zdrojem. Voda neteče a sluneční paprsky jsou již nezachytitelné. Prostor trávníků je velmi omezený a pronajímá se těm nejbohatším na pár hodin. Teď několik málo lidí leží ve volných prostorech vedle posledních trávníků a vdechuje poslední doušky téměř čistého vzduchu. Bledě neprokrvené tváře se lísají ke studeným panelům ohraničujícím trávníky, jež jsou cítit železem, a představují si, že zarývají nosy hluboko do země. Vysávali by tu jedinou opravdovost až ke kořenům. Neznamená to, že by se na zemi nedalo dýchat, do atmosféry se vypouští syntetický chlorovaný kyslík, který vytvářejí PoMníCi (Pomocní Mníšci). Kasta obyvatel, kteří pracují na dvě směny v továrnách vystavěných na každém kilometru čtverečním. Továrna, která má vyprodukovat dostatek chlorovaného kyslíku, zabírá rozlohou alespoň 45 hektarů z každého kilometru čtverečního. Planeta-město se musí prostorovému diktátu továrny podvolit.

Co je nejhorší, nejodpornější a nejstísněnější? Pronájmy trávníku, hlíny a půdy. Za několika zdmi a pod několika střechami se za pomoci umělého světla udržoval trávník a původní půda, které dohromady produkovaly čistý kyslík. Tráva z uměle vytvořených atomů, jejíž chlorofylové váčky jsou propletené magneticky vodícími žilkami, které vysílají jemné elektrické výboje při sebemenším setkání s tekutinou. Jakmile se jich dotkne lidská kůže, nastává nevratné popálení druhého stupně.

Akce

Básně pro Prahu
Alan Spence

Alan Spence je velmi oceňovaný skotský básník, autor divadelních her, novel a krátkých próz. Je emeritním profesorem Kreativního psaní na Univerzitě v Aberdeenu, kde též založil každoroční WORD Festival, který trval po dobu 12 let, a na kterém četli autoři jako Margaret Atwood nebo Seamus Heaney. Alan Spence je držitelem několika literárních cen, například Cena McVitie pro skotského spisovatele roku, Glenfiddich

tanka

Pálíš borovicové vonné tyčinky
v Kamakuře –
já jejich vůni cítím
v Edinburghu
toto podzimní odpoledne.

Poslední čtvrtina, poslední třetina
mého života? Ať tak či tak
je podzim
přecházející pomalu ale jistě
v zimu.

Mé jméno v knize –
rok mého narození,
pomlčka a pak
ono prázdné místo, jež čeká,
až bude doplněno.

Nech to všechno plavat. Nový
rok přichází. Země
se otáčí ve vesmíru. Vlny
se tříští o břeh.
Nech to všechno plavat.

Spirit Skotské ceny, a TMA Drama Award. Jeho nedávnými publikacemi jsou básnická sbírka Morning Glory, novela Night Boat a divadelní hra No Nothing. Jedna z jeho novel byla přeložena do dvaceti jazyků, včetně češtiny- bylo publikováno jako Čistá země. S českým významným prozaikem Ivanem Klímou četl na Edinburgh International Book Festival. Společně se svou ženou vede Sri Chinmoy Meditation Centre v Edinburgu.

Akce

haiku

první jarní teplo –
mám pocit,
jako kdybych spal

zničehonic jaro -
mé srdce i řeka
praská ve švech

štěně
zuřivě zápasí
s narciskou

hlupáček pes
honí se za vlakem
a pak ho nechá odjet

pastva pro tuto mouchu,
drobečky z mého chleba -
podívej, jak si mne ruce!

nejen celá obloha
se odráží v každé dešťové kapce,
co visí z té větve

venkovská silnice
taková tma, že květiny nevidíš
jejich vůně však je žlutá

zářivě žlutý tulipán -
kalich naplněný po okraj
svým vlastním světlem

byl takhle velký!
říká dítě matce
do telefonu

jen podzimní večer
nač ty slzy?
jen podzimní večer

podzimní chlad -
drsný jazyk kočky
na hřbetu mé ruky

mezi komíny
rýsujícími se proti nebi
jediná hvězda

překvapen,
že jsem se ocitl
tady

japonské krajiny
ve vlhké skvrně
na stropě

měsíc se pohybuje s námi,
když kráčíme,
pluje od stromu k stromu

jen chlad
jen déšť
jen noc

myší stopy
na zmraženém sádle
na pánvi

samota –
sníh sněží bez konce
sám na sebe

zimní pláž -
děti si staví
hrady ze sněhu

sněhulák
rozvážně vyčkává
tání

Překlad
Tomáš Míka

Akce

Nemluv se sebou **Kriszta Szöcs**

Foto Michal Šanda

Krista Szöcs se narodila v roce 1990 v Sibiu. Dělá magisterské studium na Fakultě literatury a umění „Lucian Blaga“ a je tajemnicí redakce časopisu Zona Nouă. Debutovala svazkem poezie „S hlavou opřenou o kolena“ (nakladatelství Charmides, 2013) – spíše je to kniha pocitů, stavů, kterou člověk čte s hlavou opřenou o kolena od prvních až do posledních slov. Je to introvertní, implozivní poezie, za kterou získala Národní cenu poezie „Iustin Panța“, Cenu v soutěži poezie „George Coșbuc“ a za níž byla nominována na Národní cenu „Mihai Eminescu“ a na Gala mladých spisovatelů na titul „Básník roku 2013“.

nemluv se sebou nikdy se sebou nemluv

dej si pozor na znuděné lidi
zařaď se mezi ně a podívej se na jejich
nohy
jak stojí vedle sebe

zkus nepřemýšlet

už jsi zabalena do najlonového pytle
udusíš se v něm
jestli ti kolem tebe se rozběhnou
neznamená to že s nimi musíš také běžet
nedozvěděla by ses totiž jestli ti hrubý vítr stále fouká
přímo do obličeje

netvrdím že nebudou oběti
otupělost dovolí tvému tělu se na ně podívat
jako na šaty pečlivě uložené ve skříních

tvoje tvář bude vymazána

zůstane jen několik obrazů
uložených v nejkrásnější zóně
mozku

už nebude žádný syntetizátor vyluzující falešné tóny
který by odehnal smutek a šílenství

ale já chci být šilená

Akce

jsou věci které zůstavají
v mé hlavě déle než mohu vydržet
mohla bych je ignorovat
mohly by být pouhými událostmi kdyby
nebyly propojené s
nějakými jmény a podobami
nešikovně nakreslenými
na nějakém letáku

už jen pouhé hlazení čela prsty
veškerá taktilní gesta nutná k sblížení
bezpečnostní systémy se staly diáři
kam se zaznamenává každá milostná podrobnost

berlín v nočním světle je ideálním místem kde

rutinu lze zakrývat trpělivostí
kterému by paneláky
ke kráse jenom přidaly

a tma by nám sahala
jen po kotníky

každý člověk který procházel ulicí
každý člověk v autobusu
polekaně v bytě
jsme se dívali trpí nějakou nemocí
na taxametr o níž se jednou bude psát

musíme vystoupit z taxika a všechno se odehrává pomalu
a nemáme jako v akustické show
dost peněz

udělali jsme fotky které
se dostanou vytvořili jsme bednu empatie
do učebnic do níž jsme se zabydleli
když se díváš v noci
zvědaví lidé vše je tak jasné
se budou prát a to tě vždycky znejišťuje
o naše vedlejší účinky zranitelnosti

objetí jediný problém se soustředěním
je ta lžička která ještě míchá
v šálku čaje
svetr do kterého se už nevejdu
kvůli vrstvám pokrytectví

oknem slyším štěkot psů
vím že je to pravda ačkoli film
v kterém schizofrenická žena stejně jako já stále slyšela štěkot psů
ale po zvednutí závěsu nic neviděla
mě přece jen znejišťuje

jak přesný může být pohyb prstů
na neexistujícím místě?

Přeložil
Mircea Dan Duta

Začátek je starým koncem

Martin Chudík

Martin Chudík (1988) vystudoval biologii na Přírodovědecké fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě. Za svou básnickou tvorbu byl oceněný v mnoha literárních soutěžích, získal mj. tato ocenění: „Cena Rudolfa Fabryho“, „Literárny salón Trnava“, „Literárne Šurany“, „O Cenu slovenského učeného tovarišstva“, „Petržalské súzvuky Ferka Urbánka“ a mnohé další. V roce 2012 sa stal laureátem Wolkrového Polianky. Básně publikoval v literárních časopisech RAK, Dotyky, Literárny týždenník, Slovenské pohľady, Divoké víno nebo v příloze Slovenských národných novín Orol tatranský. Knižně debutoval v roce 2013 básnickou sbírkou Ukryté v dotykoch (Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov). Druhou básnickou sbírku Cestovný (ne)poriadok (VSSS) vydal roku 2015. Je členem Spolku slovenských spisovateľov, Slovenského centra PEN, redakční rady časopisu pro mladou literaturu a umění Dotyky, zakládajícím členem neoficiálního Bratislavského literárneho klubu BRAK a redaktorem internetového magazínu iLeGaLiT.
Žije v Bratislavě.

Bezrozměrná

kostky byly vrženy
ale já číslům nevěřím
ohraničují

když se noc odvínula z vřetena
vstoupil jsem do tebe
podruhé

Uroboros

pokušení opakuje
své tvrdohlavé klišé
v pravidelných příbojích

začátek je starým koncem
protože život je kruh
který se skloňuje
podle vzoru žena

Siréna

Jsi pouze slovo, které odletí
na nízkých vlnách kamsi k zemi,
kde mění postoj svojích obětí
a tónem klame všechny vjemy.

Jsi zrádná jako hloubka jezera
a sama nevíš, co všechno je na dně,
ten, co se možná z dálky podívá,
do tebe se utopí rád a snadně.

Akce

Šach-mat

Občas ze mě děláš koně,
tehdy skáču na tvůj povel,
dohání mě k tomu vůně
a náš souzvuk s tvarem do "L".

Už mi nevolají „králi“,
spíš si hraju na pěšáka,
který nikdy nezahálí
sbírat, co ho nejvíc láká.

Pravidla se těžko mění,
nebudu se hádat pro ně,
v každém stavu poblouznění
poslední tah patří ženě.

Kaple v poli

přes poorané kůži
se k ní vracíš
do vrásek sadíš modlitby
a doufáš že rezavé hřebíky
zabodnuté v hrdle
změní své skupenství

ještě stále čekáš
sovy odbily půlnoc
tvého rozpadu
a z pórů vytéká krev
kterou si v sobě zapřel

Znovuzrození

rozvířený prach
na hraně se lámou skutky
a kůra si všechny pamatuje
vrásku po vrásce
až k samé podstatě
kde se rodí člověk
přibitý na kříži

Pojmenovat hloubku

do skla vtéklo světlo
celkem jednohlasně
jakoby se dalo nahmatat
uprostřed odrazu

odvráceny oči neumějí
pojmenovat hloubku
každé ráno hledáš
správný úhel
který tě odemkne

Modrý sníh

když se setmí
sníh zatají dech
zmodrá

možná jen čeká
dokud se konečky prstů
dotkneš křehkých vloček

aby i padlým andělům
bylo jednou odpuštěno

Sedmého dne

na sklonku sedmého dne
zapálil svíčku a počkal
až celá dohořila

dlaněmi zamkl těžký vzduch
do jedné roviny
ruce mu klesly na stůl
a splynuly s vrásčitým dřevem

vzduch byl náhle
o mělký (vz)dech řidší

Kroky

Ztrácen ve městě bez ulic a lidí,
jako stín, který noci uniká,
abys člověka potkal, který bloudí
v tobě, a poznal úděl poutníka.

Občas se vrátíš k sobě delší trasou,
tehdy, když spadneš na dno všech sklenic,
aby si slyšel názor druhých hlasů,
proč se tvá bolest otevře nejvic

na místech, kde je každá pravda nahá,
vždy, když tě někdo jen tak překročí.
Možná až tehdy zjistíš, že tě tahá

krok k nejhlubšímu středu tíhou svou,
kam se však nedostaneš přes oči,
abys jen spatřil, kam ty kroky jdou.

Zaplnit místa

v žíznivém těle roste zima
jako kůže na mléku
potřeba dotyku je nezvratná

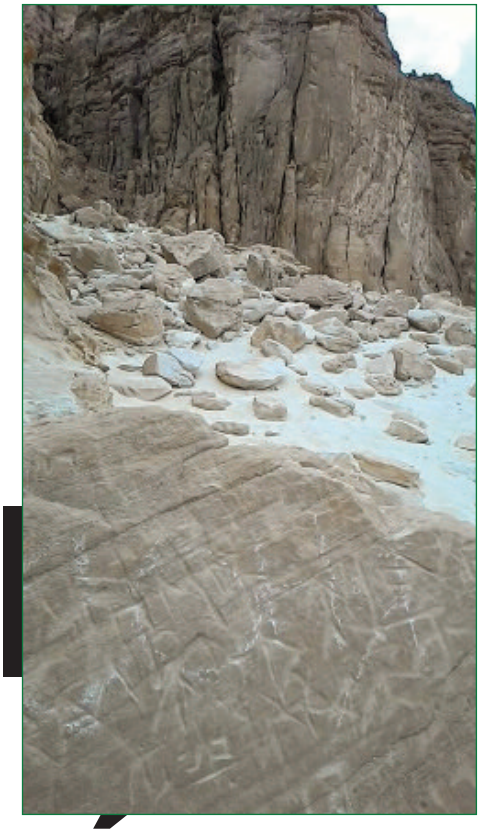
toužíš zaplnit
místa které poznáš
od kdy mi tvoje vlasy
zakořenily v rukou
vždyť je nosíš stále rozpuštěné

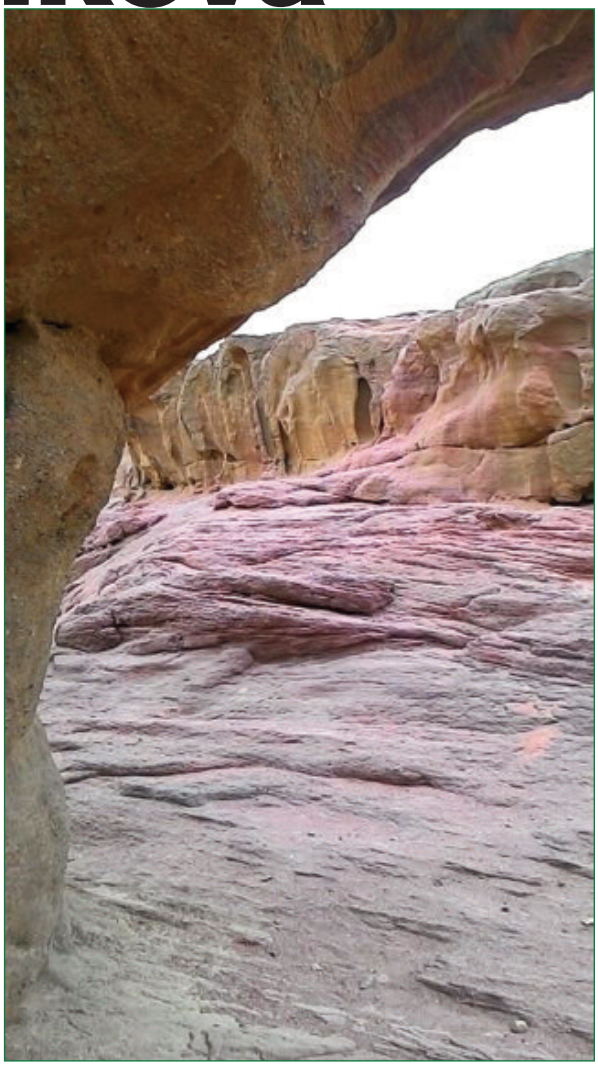
Přeložil
Mircea Dan Duta

Reakce

Izrael

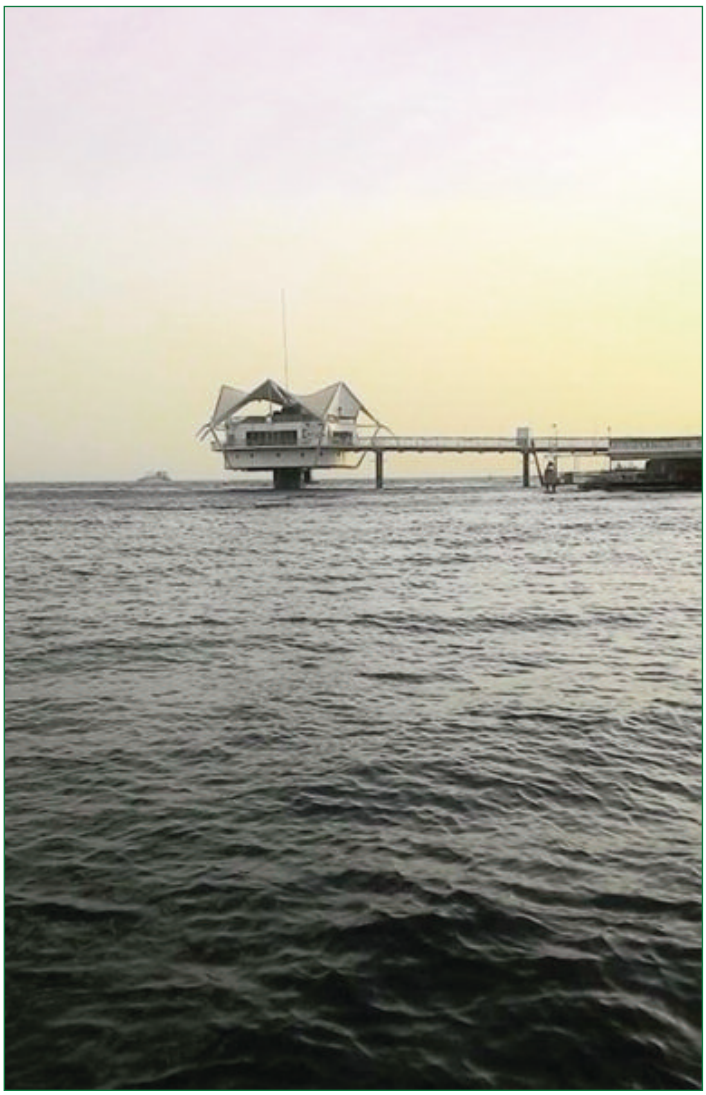
Olga Stehlíková

Minulé číslo Dobré adresy uzavírala fotoreportáž Jakuba Šofara z jeho návštěvy Izraele. Navazujeme na ni a tentokrát uvidíte Izrael objektivem básnířky Olgy Stehlíkové.

25
90
דימונה
ديمونا
Dimona
באר שבע
بئير شيبع
Be'er Sheva
ים המלח
البحر الميت
Dead Sea
ירושלים
اورشليم (القدس)
Jerusalem

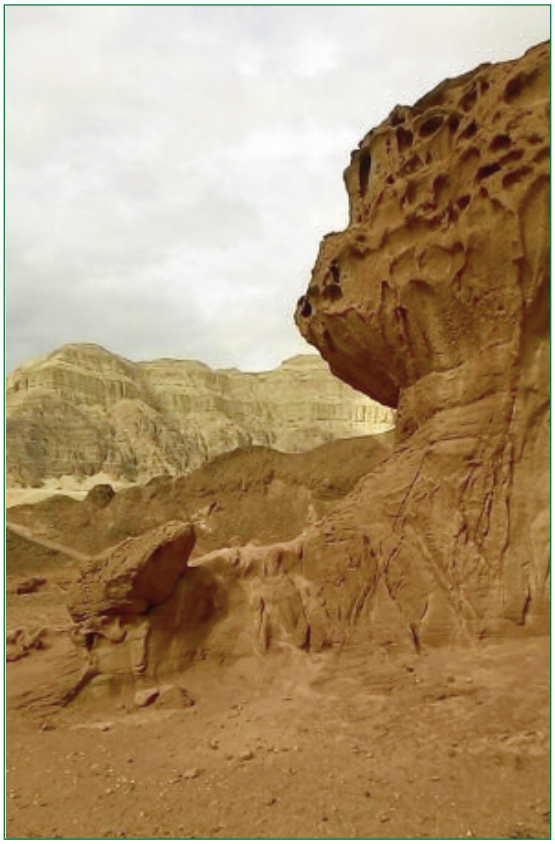

גבעת
בורג
Spiral Hill

Reakce

Tomáš Císařovský: Úmysl a trochu náhoda

DOX Centrum současného umění

16. 12. 2016–6. 3. 2017

Podtitul výstavy Tomáše Císařovského by možná mohl znít: *Všechno, co jste chtěli vidět ze života prezidenta Václava Havla, ale...*

Osou výstavy je Císařovského nejnovější desetidílný obrazový cyklus, vznikající od roku 2012 do roku 2016, který originálním způsobem zachycuje různé momenty ze života dramatika, spisovatele, disidenta a našeho prvního porevolučního prezidenta. Ani v této velkoformátové (200 x 150 cm) „životopisné“ sérii nezůstává malíř nic dlužen svému dlouhodobému předsevzetí vracet na uměleckou scénu tradiční malířské žánry, jako jsou portrét a historická malba, které syntetizují aktuální zkušenost současného umění s předlouhou tradicí západního malířství.

Kurátor: Martin Dostál

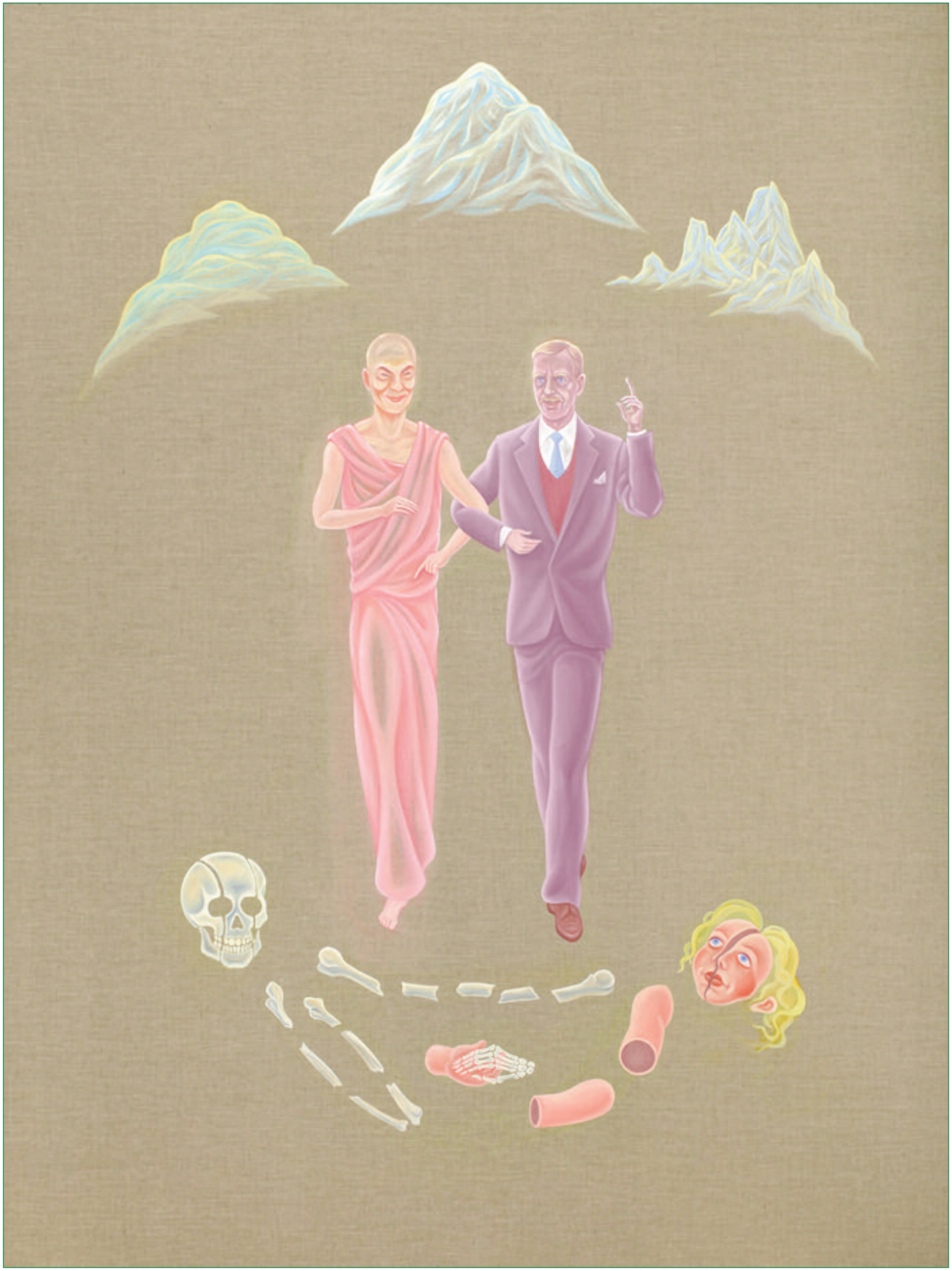
Malíř Tomáš Císařovský (1962) se od počátku své tvorby věnuje především olejomalbě. Jeho obrazové cykly s historickým či společenským přesahem jako např. Z deníku dědy legionáře o anabázi československých legionářů na Rusi, portrétní série „zrestituované“ české šlechty nazvaná Bez koní, portréty tělesně postižených z konce let 90. či cyklus obrazů Promlčená doba, zachycující esa normalizační popmusic, se prolínají s intimní vrstvou malířovy práce — s obrazy ze soukromí. Díla Tomáše Císařovského byla vystavena na samostatných a skupinových výstavách v řadě domácích i zahraničních galerií.

Dopis Olze, 2014, foto Martin Polák

Doma na nábřeží, 2015–16, foto Martin Polák

Důvěrný rozhovor, foto Martin Polák

Občanská výchova, 2014–15, foto Martin Polák

Pod Lucernou, 2016, foto Martin Polák

Tam na Strahovských hradbách, foto Martin Polák

V letní zahradě, 2012–13, foto Martin Polák

Reakce

Jiří Stach

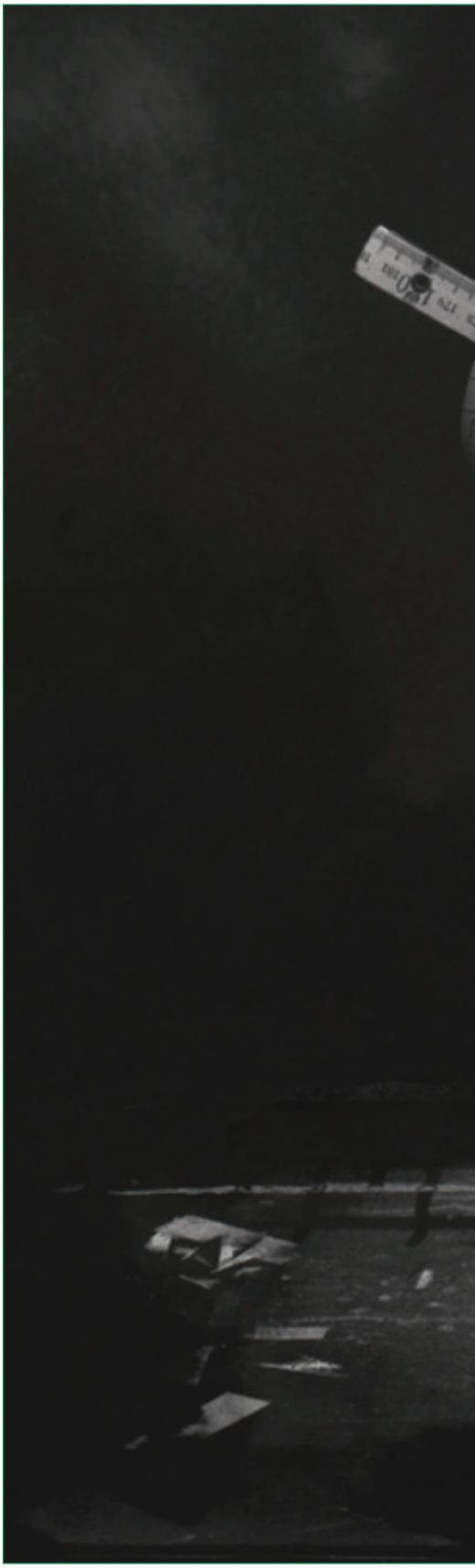
Narozen 26. 5. 1944 v Praze

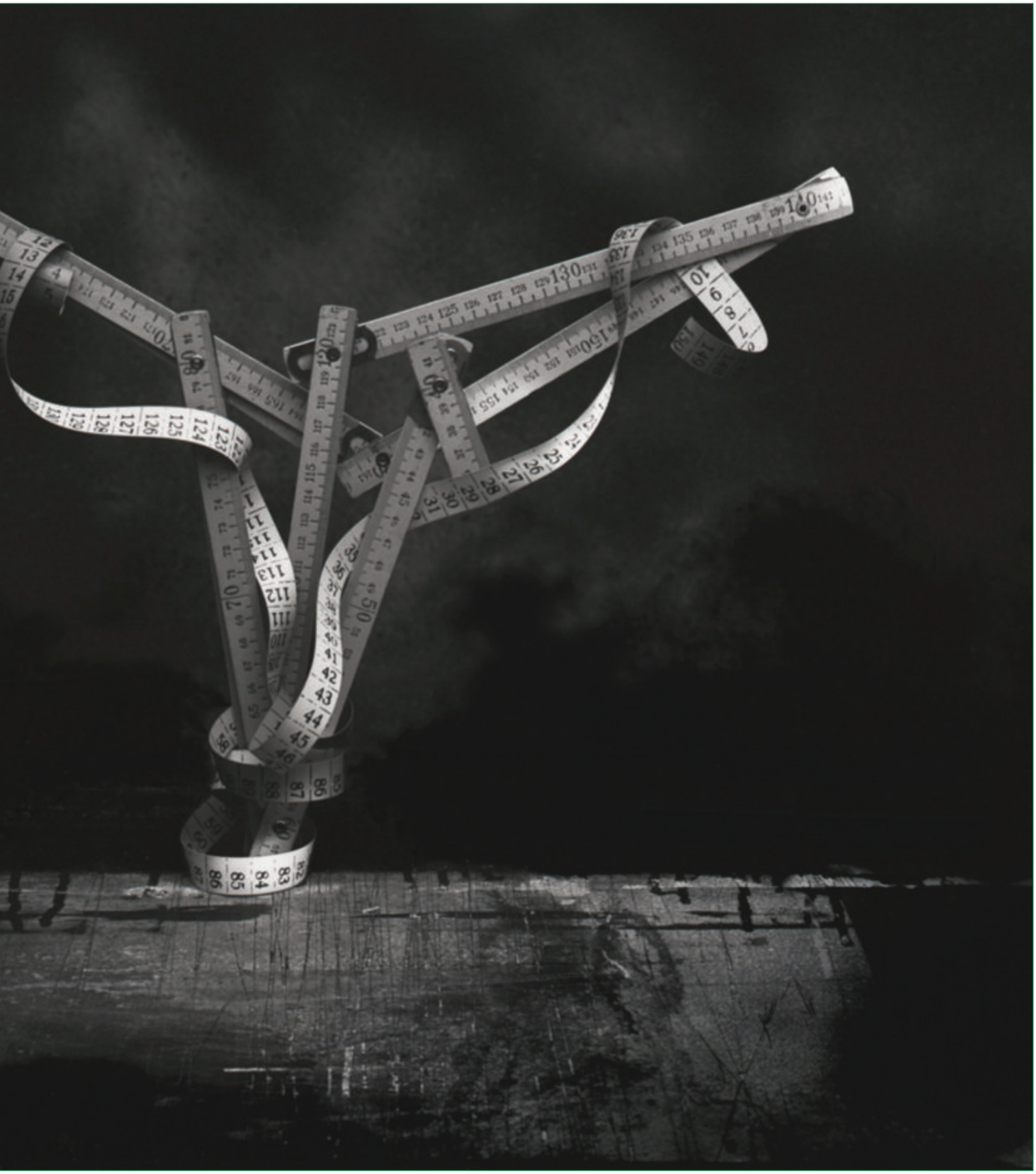
1958–1962: Průmyslová škola grafická Praha
1963–1966: fotograf Filmového studia Barrandov
1966–1972: FAMU Praha
1972 až do dnešních dnů na volné noze

Fotografie jsou zastoupeny ve sbírkách
Umělecko-průmyslového muzea v Praze
a v soukromých sbírkách

Výstavy:

1969 – Prix de Clotylde Copée – Brusel
1987 – De Verbeelding Gallery – Amsterdam
1989 – Canon Gallery – Amsterdam
1989 – WCPP Rochester – USA
1990 – AD Art Gallery – Vídeň
1991 – Městská galerie Fürstenfeld – Rakousko
1992 – Vision Gallery San Francisco – USA
1993 – De Verbeelding Gallery – Amsterdam
1998 – Galerie Het Portreet – Amsterdam
1998 – Galerie Nový Svět – Praha
1998 – Palo Alto Photogallery – USA
1999 – Galerie PEP + No Name – Basilej
2001 – Galerie Ambrosiana – Brno
2006 – Galerie Aventinum – Praha
2007 – Galerie Noorderlicht – Groningen
2007 – Galerie PEP + No Name – Basilej
2007 – Galerie Godert Walter – Groningen
2008 – České kulturní centrum – Sofia
2008 – Ars Pragensis – Praha
2009 – Národní muzeum fotografie –Jindřichův Hradec
2009 – Galerie Godert Walter – Groningen
2012 – Galerie Godert Walter – Groningen
2014 – Galerie Ztichlá klika – Praha (fotografie)
2014 – Galerie Ztichlá klika – Praha (kresby, koláže)
2015 – Galerie Artkunst – Praha
2016 – Horácké muzeum – Nové Město na Moravě

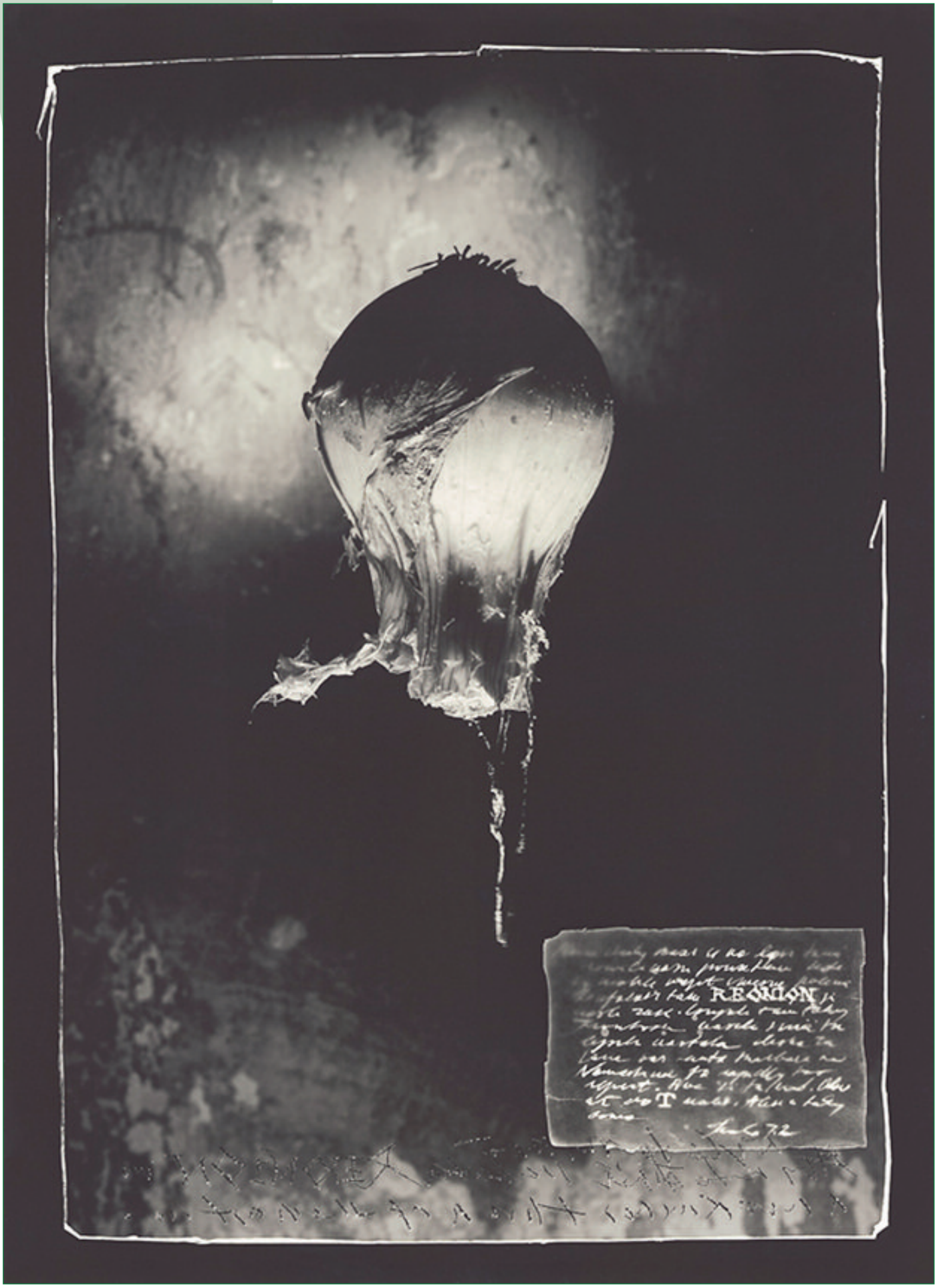

DOBRÁ ADRESA

Příští číslo | **vychází 1. 2. 2017**

Francii chybí časopis, jako je Dobrá adresa.
Michel Houellebecq

Na shledanou příště!
Ne za pomente!